

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Sosiaalisuuden vaikutukset nuorten päihdekult- tuurin muokkautumiseen

Janne Göös

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika 05 / 2018

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Janne Göös	Sivumäärä 65
Työn nimi Sosiaalisuuden vaikutukset nuorten päihdekulttuurin muokkautumiseen	
Ohjaava opettaja Tuija Mehtonen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Preventiimi, Mari Tapio	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyöni käsittelee päihdekulttuuria, sen muutoksia ja sosiaalisuuden vaikutuksia siihen. Tarkoituksenani oli tutustua kuopiolaisten nuorten päihdekulttuuriin, kartoittaa sen tilaa ja löytää sieltä tietoa, jota päihdekasvatuksen parissa toimivat nuorisolan ammattilaiset voisivat hyödyntää työssään. Tehtävänäni oli selvittää minkälaisia kokemuksia ja näkemyksiä nuorilla on suomalaisesta päihdekulttuurista, siinä tapahtuneista muutoksista ja heidän ajatuksiaan sen kehittymisen suhteen tulevaisuudessa.</p> <p>Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Aineiston kerääminen tapahtui ryhmähaastattelun muodossa toteutettuina teemahaastatteluina. Opinnäytetyön kohderyhmänä olivat satunnaisesti valitut kuopiolaisilla nuorisotiloilla käyvät nuoret. Haastatteluihin osallistui 19 nuorta, joista 13 oli poikia ja 6 tyttöä. Iältään nuoret olivat 12 – 18 -vuotiaita.</p> <p>Tutkimuksen tuloksien perusteella nuorten eniten ja säännöllisimmin käyttämä päihde oli nuuska. Alkoholin käyttöön nuoret suhtautuivat positiivisimmin ja tavallisin syy sen käyttöön oli hauskanpito. Tutkimukseen osallistuneiden nuorten juomistilanteissa sosiaalisuus oli noussut merkittävämmäksi tekijäksi kuin alkoholi. Humalajuominen ja humalainen käyttäytyminen olivatkin nuorten mielestä paheksuttavia asioita. Nuorten suhtautuminen huumeisiin oli hyvin kielteinen. Kukaan nuorista ei ollut koskaan käyttänyt kannabista tai muitakaan huumeita tai huumausaineita. Rahapelaamista nuoret eivät juurikaan harrastaneet. Ne nuoret, jotka käyttivät päihteitä, pitivät niiden käyttöä normaalina elämään kuuluvina asioina. Nuorista lähes puolet olivat täysin päihteettömiä, mikä kertoo osaltaan nuorten asenteiden muuttumisesta päihteiden suhteen. Nuorten tietämys päihteistä, niiden haitoista ja yhteiskunnallisesta merkityksestä olivat melko heikot. Huumeiden käytön lisääntyminen oli nuorten mielestä huolestuttava seikka päihdekulttuurin tulevaisuutta ajatellen. Tuloksista voi nähdä tutkimukseen osallistuneiden nuorten ajatuksien ja asenteiden poikkeavan jonkin verran yleisestä linjasta.</p>	
Asiasanat Nuori, päihteet, päihdekulttuuri	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Civic activities and youth work

ABSTRACT

Author Janne Göös	Number of Pages
Title The effects of socialization on the transformation of young people's intoxicant culture	
Supervisor Tuija Mehtonen	
Subscriber and/or Mentor Preventiimi, Mari Tapio	
<p>Abstract</p> <p>My thesis deals with intoxicant culture, its changes and the effects of socialization on it. My goal was to get acquainted with the intoxicant culture of the Kuopio youth, to map out its space and to find information that youth professionals in the field of substance abuse can use in their work. My job was to find out what kind of experiences and views young people have about Finnish intoxicant culture, the changes that have taken place and their thoughts about its development in the future.</p> <p>My thesis was qualitative research. The data was collected by using theme interviews in the form of group interviews. The target group for the thesis was randomly selected from young people who visiting in the Kuopio youth centers. The interviews were attended by 19 young people, 13 of whom were boys and 6 girls. Age of them were between 12 and 18.</p> <p>Based on the results of the study, the most frequent and most commonly used intoxicant was snuff. The most positive attitude of youth was to alcohol and the most common reason for use it was fun. In the drinking situations of young people who participated to research, socialism had become more significant than alcohol. In the opinion of the young people be in drunk and drunken behavior was not acceptable. Attitude of youth was very negative against drugs. None of the youth had ever used cannabis or other drugs. Young people didn't gambling so much. Those young who used intoxicants considered that it was normal things to do in life. Almost half of the young people didn't use intoxicants which is telling that attitude of youth is changing against them. Young people's knowledge of intoxicants, their disadvantages and social significance were rather weak. Increased drug use was a worrying issue for young people in view of the future of intoxicant culture. From the results you can see that the young people's thoughts and attitudes was little different than general attitude.</p>	
Keywords Young, intoxicant, culture of intoxication	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TYÖN TILAAJA	6
3 SUOMALAINEN PÄIHDEKULTTUURI JA SEN HAITAT	7
3.1 Päihteet	7
3.2 Alkoholi	8
3.3 Tupakka	9
3.4 Kannabis	9
3.5 Lääkkeet	11
3.6 Rahapelaaminen	11
4 NUORET JA PÄIHTEET	12
4.1 Nuori ja nuoruus	12
4.2 Nuoruuden ikävaihe, kehitystehtävät ja kriisit	13
4.3 Suomalaisten nuorten päihteiden käyttö	13
4.4 Miksi nuoret käyttävät päihteitä	18
4.5 Nuorten päihteiden käytön riskitekijät ja suojaavat tekijät	20
5 SOSIAALISUUS JA NUORTEN PÄIHTEIDEN KÄYTTÖ	22
6 SOSIAALIPEDAGOGIIKKA JA EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ	28
7 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	31
7.1 Tavoite ja tutkimuskysymykset	31
7.2 Tutkimuskohde ja -ympäristö	32
7.3 Tutkimusmenetelmä ja aineistonkeruu	33
7.4 Aineiston analysointi	35
8 TULOKSET JA NIIDEN TARKASTELUA	36
8.1 Päihteet arjessa	36
8.2 Nuorten ajatuksia	39
8.3 Kokemuksien ja näkemyksien vaikutukset päihteiden käyttöön	41
8.4 Päihteet ja yhteiskunta	43
8.5 Käyttötilanteet	44
8.6 Suomalainen päihdekulttuuri	45
9 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ	46
10 YHTEENVETO	59
LÄHTEET	62

1 JOHDANTO

Suomalaisella päihdekulttuurilla on pitkät perinteet. Yhteiskunnassamme päihteitä on käytetty aina ja tullaan käyttämään myös tulevaisuudessa. Päihteiden käytöstä on tullut normaalia toimintaa ja se muodostaa ison osan monen suomalaisen arkea ja juhlaa. Suomalaista päihdekulttuuria ja sen muutoksia on seurattu ja kartoitettu tutkijoiden toimesta jo pitkään ja yritetty löytää syitä siihen sisältyviin ongelmallisiin piirteisiin ja myös sen vaikutusta nuorten päihdekulttuuriin (Maunu 2014, 194). Varsinkin alkoholi ja sen käyttö ja vaikutukset nuoriin saavat jatkuvasti paljon tilaa ihmisten ajatuksissa ja kirjoituksissa. Nuorten päihdekulttuuri imee itseensä vaikutteita aikuisten päihdekulttuurista ja muokkautuu sen mukaisesti. Suomalaiseen alkoholin käyttöön perinteisesti liitetty humalahakuinen juominen on tästä hyvänä esimerkkinä. Nuorten juominen on vuosien saatossa kokenut muutoksia, mutta esimerkiksi nuorten terveystapatutkimuksen (2017) mukaan humalajuominen on edelleen melko suosittua nuorten keskuudessa. Nuorten päihdekäyttäytymiseen vaikuttaakseen tutkijat ja päihdekasvattajat ovat yrittäneet löytää syitä nuorten tarpeelle käyttää päihteitä ja keinoja vaikuttaa niihin.

Viimeaikaisissa tutkimuksissa on havaittu nuorten päihteiden käytössä sosiaalisuuden merkityksen korostuneen. Esimerkiksi juomiseen liittyvistä tilanteista on tullut enemmänkin yhdessäolon tilanteita, joissa alkoholin merkitys on vähentynyt ja sosiaalisuuden merkitys korostunut (Maunu 2012, 147). Eräänä keinona vaikuttaa nuorten päihdekäyttäytymiseen, voisi siten olla sellaisten menetelmien löytäminen ja käyttäminen, joilla nuorille voitaisiin tarjota riittävän hyviä sosiaalisia päihteettömiä kokemuksia (Maunu 2014, 202). Opinnäytetyöni tilaajan toiveena olikin saada tietoa nuorten asenteista ja ajatuksista päihdekulttuuriin ja sen muuttamiseen, jotta nuorisoalan ammattilaisia voitaisiin entistä paremmin tukea päihdekasvatuksen tekemisessä tästä kulmasta. Tehtävänä oli kerätä tietoa nuorten arjesta ja miten päihteet liittyvät siihen, nuorten ajatuksia päihteiden käytöstä ja päihdeilmiöistä, sekä miten nuorten omat kokemukset ja näkemykset ovat vaikuttaneet heidän asenteisiinsa ja valintoihinsa päihteiden suhteen. Päihdekulttuurin ymmärtämisen

kannalta tärkeä tehtävä oli myös selvittää, mitä nuoret ajattelevat suomalaisesta päihdekulttuurista ja millainen vaikutus nuorten mielestä päihteillä on suomalaiseen yhteiskuntaan.

Tutkimuksen kohderyhmäksi valikoituivat kuopiolaisilla nuorisotiloilla satunnaisesti käyvät 12 – 19-vuotiaat nuoret, joita haastatteluihin osallistui 19 kappaletta. Opinnäytetyön toteuttaminen tapahtui kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena, johon aineiston kerääminen tapahtui ryhmähaastattelun muodossa tapahtuneilla teemahaastatteluilla.

2 TYÖN TILAAJA

Opinnäytetyöni tilaajana oli Preventiimi, joka toimi vuosina 2011 - 2017 valtakunnallisena ehkäisevän päihdetyön palvelu- ja osaamiskeskuksena. Vuoden 2018 aikana Preventiimi siirtyi kuitenkin osaksi Humanistisen ammattikorkeakoulu Humakin TKI-toimintaa. Preventiimin toiminnan tavoitteena on nuorille suunnatun ehkäisevän päihdetyön kehittäminen tarjoamalla nuorten parissa toimiville ammattilaisille ehkäisevään päihdetyöhön liittyvää tietoa mm. erilaisten materiaalien, julkaisujen ja nettisivujen muodossa. Preventiimin toiminnan pääasiallisina kohteina ovat ehkäisevää päihdetyötä tekevät organisaatiot, kuten kunnat, järjestöt, oppilaitokset, seurakunnat ja niissä työskentelevät nuorisoalan ammattilaiset. (Preventiimi 2018.) Preventiimin toiminnan periaatteina ovat osaaminen, laatu ja yhdessä tekeminen. Osaamisen ja laadun periaatteiden ohjaamina Preventiimin tarkoituksena on tarjota yhteistyökumppaneilleen mahdollisimman tuoretta tietoa ja ajatuksia nuorisoalan ehkäisevästä päihdetyöstä ja pyrkiä omalta osaltaan huolehtimaan siitä, että kaikki nuoriin kohdistuva ehkäisevä päihdetyö on ammattitaitoista, laadukasta ja eettisesti hyväksyttyä.

3 SUOMALAINEN PÄIHDEKULTTUURI JA SEN HAITAT

Päihdekulttuurille ei löytynyt selkeää määritelmää kirjallisuudesta. Päihdekulttuurilla tarkoitetaan yleisesti päihteitä ja kaikkea niihin liittyvää toimintaa: mitä käytetään, missä ja ennen kaikkea miksi ja miten päihteisiin suhtaudutaan sekä arvoja ja asenteita päihteitä kohtaan. Opinnäytetyössäni pyrin käsittelemään päihdekulttuuria juuri näiden asioiden pohjalta. Kirjoituksessani käyn läpi vain yleisesti hyvin tunnettuja päihteitä, kuten alkoholi ja huumeet, joista lähinnä kannabis, päihtymistarkoituksessa käytettävät lääkkeet, sekä tupakka, nuuska ja sähkötupakka. Rahapelaamista ei luokitella varsinaiseksi päihteeksi, mutta sen on todettu aiheuttavan päihteiden tapaan riippuvuutta ja olevan voimakkaasti yhteyksissä päihteiden käyttöön (Päihdelinkki.fi).

3.1 Päihteet

Päihdehuoltolain mukaan päihteellä tarkoitetaan alkoholijuomaa tai muuta päihtymistarkoituksessa käytettävää ainetta (Päihdehuoltolaki 1986/41, 2§). Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan päihteitä ovat ilman hoidollista tavoitetta käytetyt, psyykkisiin toimintoihin vaikuttavat aineet, joita ovat alkoholi, impattavat aineet ja huumeet, sekä päihtymistarkoitukseen käytetyt lääkkeet (THL 2016). Päihteet ovat aineita, joilla haetaan helpotusta psyykkisen olotilan parantamiseksi ja saamaan aikaiseksi positiivisia tuntemuksia (Nuorten mielenterveystalo.fi). Edellä mainitut esimerkit kertovat sen, miten päihteistä on olemassa monenlaisia eri määritelmiä, riippuen mm. siitä, miten ne on jaoteltu.

3.2 Alkoholi

Alkoholi on Suomessa eniten käytetty päihde. Se on laillinen päihde ja sen käyttö on yleisesti hyväksyttyä. Alkoholia käytetäänkin Suomessa paljon erilaisten sosiaalisten tilanteiden yhteydessä ja siten lähes jokainen suomalainen on jossakin elämänsä vaiheessa kokeillut sitä. Vuodesta 2008 asti suomalaisten alkoholin kokonaiskulutus on ollut laskusuunnassa ja lasku jatkui myös vuonna 2017. Terveystieteiden tutkimuslaitoksen tilastojen mukaan alkoholin kokonaiskulutus laski vuoteen 2016 verrattuna 4,4 prosenttia vuonna 2017, kokonaiskulutuksen ollessa 10.3 litraa sataprosenttiseksi alkoholiksi muutettuna 15 vuotta täyttänyttä asukasta kohden (THL 2018). Vuonna 2016 yhden päivän aikana vähintään kerran vuodessa alkoholia 13 annosta tai enemmän ilmoitti juovansa 37 prosenttia miehistä ja 9 prosenttia naisista (Mäkelä & Härkönen 2017, 519). Vuoden 2016 juomatapatutkimuksesta ilmeni humalajuomisen vähentyneen, mutta suomalaisten kertajuomisen määrän olevan edelleen korkea eurooppalaisen mittapuun mukaan. Miehistä 19 prosenttia ja naisista 6 prosenttia ilmoitti tutkimuksen mukaan juovansa itsensä kerran kuukaudessa kunnolla humalaan. Miesten 20 – 29-vuotiaiden ikäryhmän kerralla käyttämän alkoholin määrä oli suurin. (THL 2017.) Olut on suomalaisten eniten käyttämä alkoholijuoma ja suosion kasvu jatkuu tilastojen mukaan vahvana. Väkevien viinon suosion lasku ja taas viinon kulutuksen kasvu kertovat suomalaisten juomatottumusten viime vuosien muutoksesta kohti miedompia juomia. (THL 2018.)

Alkoholi on riippuvuutta aiheuttava nautintoaine, jonka pitkäaikainen ja runsas käyttö voi aiheuttaa lukuisia haittavaikutuksia käyttäjälleen. Seurauksena voi olla muistin ja ajattelun heikentymistä sekä vaurioita elimille, kuten maksalle ja aivoille ja kohonnut syöpäriski. (Päihdelinkki.fi.) Alkoholi on kokonaan tai osasyllisenä usein erilaisissa tapaturmissa ja kuolemantapauksissa, joista aiheutuu yhteiskunnalle merkittäviä kuluja. Vuonna 2016 alkoholin käyttöön liittyviä kuolemantapauksia tilastoitiin 2311 kappaletta. Määrä on lähes 100 kappaletta enemmän kuin edellisellä vuonna ja kertoo myös omalta osaltaan suomalaisten muuttuneesta alkoholikäyttäytymisestä. Alkoholin käytöstä aiheutuvien ongelmien hoitoon kului vuonna 2016 tilastojen mukaan yli miljardi euroa. (THL 2017.)

3.3 Tupakka

Tupakka on alkoholin tapaan laillinen päihde Suomessa ja suomalaiset ovatkin olleet ahkeria tupakoitsijoita. Tutkimuksien mukaan suomalaisten tupakointikäyttäytymisessä on ollut kuitenkin selkeä suuntaus tupakoinnin vähentymisen suuntaan. Suomalaisen tupakointi on vähentynyt tasaisesti viimeisten vuosikymmenten aikana ja THL:n vuoden 2016 tupakkatilaston mukaan suomalaisista 20 - 64-vuotiaista tupakoi päivittäin noin 15 %, kun vielä vuosikymmen aikaisemmin luku oli lähes puolta suurempi (THL 2017). Perintötekijät, sosiaaliset ja psyykkiset tekijät, ympäristön vaikutukset ja eri tekijöiden yhteisvaikutukset ovat tavallisesti syitä sille, miksi suomalaiset tupakoivat.

Tupakka on terveydelle haitallinen aine, jonka sisältämä nikotiini aiheuttaa fyysistä riippuvuutta. Tupakoinnilla on haitallisia vaikutuksia moniin elimistön tärkeisiin elimiin ja elintoihintoihin, kuten keuhkoihin, sydämeen ja muuhun verenkiertoelimistöön. Tästä johtuen tupakointi on suurin yksittäinen tekijä erilaisten syöpien, keuhko- ja verenkiertoelimistön sairauksien ja niiden seurauksena olevien kuolemien syy. Suomessa kuoleekin joka vuosi tupakoinnin seurauksena 4000 – 6000 ihmistä. (Päihde-linkki.fi.) Nuuskan ja sähkötupakan käyttö on Suomessa vielä melko vähäistä, eikä se ole juurikaan lähivuosina kasvanut aikuisten parissa. Vuonna 2016 tehdyn selvityksen mukaan 3,2 prosenttia 20 – 74-vuotiaista käytti nuuskaa päivittäin ja sähkösavukkeen osalta tuloksena päivittäin käyttäjien määrä oli 1,4 prosenttia (THL 2017).

3.4 Kannabis

Kannabis on Suomessa laitton päihde, jonka ostaminen, myynti ja hallussapito ovat kiellettyjä. Siitä huolimatta kannabiksesta on tullut suomalaisten eniten käyttämä huumausaine, jonka käyttö kasvaa vuosi toisensa jälkeen ja asenteet sitä kohtaan muuttuvat koko ajan myönteisimmiksi. Suurin osa suomalaisista on edelleen sitä

mieltä, että kannabiksen käytön tulisi olla rangaistavaa, mutta vastakkaista mieltä olevien määrä kasvaa jatkuvasti (Hakkarainen & Karjalainen 2015, 28). Yhtenä syynä kyseiseen suuntaukseen on todennäköisesti suhtautuminen kannabiksen käytön riskeihin. Vuoden 2014 tehdyn tutkimuksen mukaan kannabiksen käyttö on vastaajien mielestä riskittömämpää, kuin muiden huumausaineiden, sillä kannabista pidetään vähemmän haitallisena (Hakkarainen & Karjalainen 2015, 19). Kannabiksen satunnainen käyttö on yleistynyt lähes samalla vauhdilla kuin asenteet sitä kohtaan ovat lieventyneet. Hakkaraisen ja Karjalaisen tutkimuksen mukaan vuonna 2014 suomalaisista 15 – 69-vuotiaista 19,4 prosenttia oli kokeillut elämänsä aikana kannabista, kun lukema vuonna 1992 oli vain vajaat kuusi prosenttia. Suomalaisten kannabista kokeilleiden ja viikoittain käyttävien määrät ovat kaksinkertaistuneet noin kymmenen vuoden aikana ja kokeilleiden määrä jopa yli kolminkertaistuneet viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana ja kuusinkertaistunut vuoden aikana. Suomalaisten kannabiksen käyttö onkin noussut viime vuosina aivan uudelle tasolle ja kasvanut yli eurooppalaisen keskiarvon. (Hakkarainen & Karjalainen 2015, 19.) Suomalaisista kannabiksen käyttäjistä suurin osa oli kyseisen tutkimuksen mukaan harvoin käyttäviä tai kokeilijoita, jotka käyttivät viihdetarkoituksessa kavereiden tarjoamaa tai itse ostamaansa kannabista. Eniten kannabista viimeisen vuoden aikana olivat käyttäneet 25 – 34-vuotiaat miehet. Naisten kannabiksen käyttö oli ollut viimeisen vuoden aikana huomattavasti vähäisempää, kuin miesten ja suurin käyttäjäryhmä olivat 15 - 24-vuotiaat. Elinympäristö, taloudellinen tilanne, siviilisääty, terveys, sekä alkoholin runsas käyttö nousivat tutkimuksessa esille kannabiksen käytön aloittamiseen altistavina tekijöinä. (Hakkarainen & Karjalainen 2015, 22 – 26.)

Kannabiksen käytön seurauksena voi olla monenlaisia haittoja, riippuen käytön kestosta ja käyttötavasta. Kannabis on keskushermostoon lamauttavasti vaikuttava huume, jonka käytöstä seurauksena voi olla erilaisia fyysisiä ja psyykkisiä haittoja. Kannabiksen on todettu vaikuttavan muistiin, koordinaatioon ja reagointikykyyn heikentävästi ja aiheuttavan mm. levottomuutta, ahdistusta, apaattisuutta, vainoharhaisuutta, kuolemanpelkoa tai pelkoa kontrollin menettämisestä. Todettuja fyysisiä haittoja ovat mm. kehon lämpötilan lasku, sydämen sykkeen ja verenpaineen nousu, silmien verestäminen ja suun kuivuus. Nuorena aloitetun kannabiksen käytön on todettu olevan yhteydessä psykoosin syntymiseen ja vaikuttavan aivojen rakenteeseen.

Toistuvasta ja pitkäaikaisesta käytöstä seurauksena voi myös olla psyykkinen riippuvuus ja skitsofreniaan sairastuminen. (Päihdelinkki.fi.)

3.5 Lääkkeet

Lääkkeiden väärinkäytöllä tarkoitetaan lääkkeiden käyttämistä johonkin muuhun tarkoitukseen, kuin mihin lääkäri sitä on alun perin määrännyt. Usein lääkkeiden väärinkäytön tarkoituksena on saavuttaa päihtymisen kaltainen olotila (Päihdelinkki.fi). Tavallisimpia päihtymistarkoitukseen käytettäviä lääkkeitä ovat erilaiset kipulääkkeet, unilääkkeet tai rauhoittavat lääkkeet. Suomessa lääkkeiden väärinkäyttöä on tutkittu melko vähän, eikä selkeää lukua siitä, miten paljon suomessa oikeastaan käytetään lääkkeitä väärin ole olemassa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on tutkinut vuodesta 1992 lähtien lääkkeiden väärinkäyttöä huume-kyselyiden yhteydessä. Kyselyiden perusteella lääkkeiden väärinkäyttö on ollut noin 3 prosentin luokkaa, mutta vuosittu-hannen vaihteen jälkeen lukema on ollut noin 7 prosenttia.(Hakkarainen & Karjalai-nen 2013, 499 – 501.) Lääkkeiden väärinkäytöstä seurauksena voi olla riippuvuuden syntyminen ja kasvanut riski kuolla tapaturmaisesti. Lääkkeiden väärinkäyttö liittyy usein sekakäyttöön alkoholin tai huumeiden kanssa, josta seurauksena voi olla myr-kytystila ja hengenvaara. (Päihdelinkki.fi.)

3.6 Rahapelaaminen

Suomalaiset ovat innokkaita rahapeli-pelaajia ja suomessa pelataankin muihin Eu-roopan maihin verrattuna eniten. Viimeksi suomalaisten rahapelaamista tutkittiin vuonna 2015 järjestetyssä väestötutkimuksessa, jossa kysyttiin 15 – 74-vuotiaiden rahapelaamisesta. Tutkimuksen mukaan suomalaiset suhtautuvat rahapelaamiseen pääosin myönteisesti ja aloittavat rahapelaamisen 17,7 vuotiaina. Suomalaisten rahapelaaminen on kasvanut viimeisen vuosikymmenen aikana ja vuoden 2015 ky-selystä saatujen tietojen perusteella viimeisten 12 kuukauden aikana suomalaisista

15 – 74-vuotiaista 80 prosenttia oli pelannut rahapelejä. Miehet pelasivat määrällisesti enemmän ja käyttivät myös rahaa enemmän pelaamiseen kuin naiset. Rahapeleihin suomalaiset käyttivät vuonna 2015 noin 500 euroa per pelaaja ja kokonaisuudessaan n. 1,3 miljardia euroa. Pelaamisen määrän lisääntyessä myös ongelmat ovat lisääntyneet. Edelliseen tutkimukseen vuoteen 2011 verrattuna rahapeliongelmien määrä oli hiukan kasvanut ja tutkimuksen mukaan 3,3 prosentilla pelaajista rahapelaamiseen liittyi ongelmia. Rahapeliongelmat olivat lisääntyneet varsinkin naisten ja vanhempien pelaajien keskuudessa. (Järvinen-Tassopoulos 2017, 50 – 76.) Ongelmapelaamisesta seurauksena voi olla erilaisia ja asteisia psyykkisiä, fyysisiä, sosiaalisia ja taloudellisia haittoja (Päihdelinkki.fi).

4 NUORET JA PÄIHTEET

4.1 Nuori Ja nuoruus

Nuori ja nuoruus ovat käsitteinä hyvin monisäikeisiä. Niistä onkin olemassa monenlaisia määritelmiä, jotka jokainen antavat omanlaisensa tulkinnan. Puhuttaessa yleisesti nuoresta tai nuoruudesta tarkoitetaan tavallisesti lapsuuden ja aikuisuuden välissä olevaa ikävaihetta. Jo pelkästään laki määrittelee nuoren hyvin monella eri tavalla riippuen aina asiayhteydestä. Lastensuojelulain mukaan alle 18-vuotias on lapsi ja 18 - 20-vuotias nuori (Lastensuojelulaki 2007/417, 6§). Nuorisolain mukaan taas kaikki alle 30-vuotiaat ovat nuoria (2016/1285, 3§). Nuoriin työntekijöihin sovellettava laki taas määrittelee nuoreksi työntekijäksi kaikki alle 18-vuotiaat (Laki nuorista työntekijöistä 1993/998, 1§). Useilla eri yhteiskunnallisilla toimijoilla on myös omat käsityksensä ja määritelmänsä nuorelle ja nuoruudelle riippuen jokaisen toimijan omasta näkökulmasta ja tarkoituksesta. Esimerkiksi, kun julkisuudessa puhutaan nuorisotyöttömyydestä, sillä tarkoitetaan yleensä 15 – 24-vuotiaita nuoria. Edellä mainittujen seikkojen perusteella voi jo huomata miten vaikeaa on löytää yhtä selkeää määritelmää nuorelle ja nuoruudelle.

4.2 Nuoruuden ikävaihe, kehitystehtävät ja kriisit

Nuoruuden ikävaiheella tarkoitetaan tavallisesti ajanjaksoa, joka sijoittuu ikävuosien 12 ja 20 väliselle ajalle. Se on vaativa ajanjakso ihmisen elämässä, jonka aikana kohdataan erilaisia haasteita ja paljon epävarmuutta. Nuoruuden aikana persoona kehittyy ja muokkautuu omanlaisekseen ja elämä löytää usein suuntansa ja merkityksensä. Nuoruuden aikana valmistaudutaan siirtymään aikuisuuteen ja ottamaan vastaan sen tuomat tehtävät. Nuoruuden ikävaihe jaetaan usein kolmeen erilliseen vaiheeseen: Varhaisvaihe (12 -15-vuotias), keskivaihe (15 -18-vuotias) ja loppuvaihe (18 - 20-vuotias). Jokainen ikävaihe tuo mukanaan erilaisia nuoruudenajan kriisejä ja kehitystehtäviä, jotka nuoren pitää ratkaista pystyäkseen siirtymään aikuisuuteen ja toimimaan siellä. Varhaisvaiheen kriisit ovat ihmissuhteisiin liittyviä kriisejä, keskivaiheen aikana nuori käy läpi identiteettikriisiä ja loppuvaiheen kriisit ovat ideologisia. Nuoren fyysinen olemus, psyykkinen ja myös sosiaalinen puoli kokevat muutoksia. Kehossa tapahtuu muutoksia, ulkonäkö muuttuu ja nuoren ajatukset ja arvot kokevat usein myös muuttumista ja kypsymistä. Suhteet kavereihin ja ympäristöön saavat uusia merkityksiä, jotka vaativat nuorelta itsenäistymistä ja irrottautumista vanhemmistaan ja lapsuuden ympäristöstään. Ehkä tärkein kehitystehtävä liittyy nuoren identiteetin muokkautumiseen ja kehittymiseen. Sillä miten ja millaisena nuori näkee ja kokee itsensä on tärkeä tekijä nuoren tulevaisuuden kannalta. (Dunderfelt 2011, 84 – 96.)

4.3 Suomalaisten nuorten päihteiden käyttö

Suomen lainsäädännön mukaan alkoholin myyminen, anniskelu, sen antaminen tai välittäminen alaikäiselle ei ole sallittua (Alkoholilaki 1102/2017). Silti alkoholi ja monet muut päihteet tuntuvat kuuluvan olennaisina ja itsestään selvinä osina useiden suomalaisten nuorten elämään. Nuorten päihdekäyttäytymistä tutkivan Nuorten terveys-tapatutkimuksen uusimman selvityksen mukaan nuorten päihdekäyttäytymisessä on havaittavissa pieniä muutoksia. Tutkimus osoitti nuorten alkoholin käytön ja humalajuomisen viime vuosien aikaisen vähenemisen pysähtyneen. Tupakoinnin osalta ti-

lanne on pääosin hyvä ja suuntaus oikea. Suurin osa ei polta ollenkaan ja polttavienkin määrä vähenee vuosittain. Nuuskan suhteen tilanne on päinvastainen ja käyttö on nuorten keskuudessa lisääntynyt. (Kinnunen & Pere & Raisamo & Katainen & Ollila & Rimpelä 2017, 64, 70.)

Alkoholi on perinteisesti ollut suomalaisten nuorten suosima päihde, mutta tutkimuksien mukaan alkoholin suosio on ollut selkeästi vähenemään päin viime vuosikymmenen aikana. Esimerkiksi Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen tutkimuksessa, jossa tutkittiin suomalaisten nuorten päihteiden käyttöä vuosina 1995 – 2015 huomattiin, että suomalaisista 15 – 16-vuotiaista yhä harvempi oli ollut humalassa elämänsä aikana (Sipiläinen 2017). Alkoholin juominen ja humalainen käytös ei ole enää trendikästä ja nuorten kiinnostus omaan terveyteen ja hyvään oloon on kasvanut (Sipiläinen 2017). Suomalaisten nuorten päihteiden käytössä on viime vuosina kuitenkin tapahtunut jonkin verran muutoksia huonompaan suuntaan. Nuorten terveystapatutkimuksen vuonna 2017 julkaiseman tutkimuksen mukaan raittiiden nuorten määrä ei ole enää kasvanut 2015 - 2017 välisenä aikana juurikaan ja saman ajanjakson aikana myös nuorten alkoholin käytön ja humalahakuisen juomisen positiivinen kehitys pysähtyi (Kinnunen ym. 2017, 49 - 54). Nuorten terveystapatutkimuksesta ilmenee kuitenkin, että suurin osa suomalaisista nuorista on edelleen raittiita. (Kinnunen ym. 2017, 49). Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttama kouluterveyskysely päättyi myös samankaltaiseen tulokseen. Kouluterveyskyselyn mukaan 8.- ja 9.-luokkalaisista yli 60 prosenttia, lukiolaisista 35 prosenttia ja ammattiin opiskelevista 26 prosenttia ei käytä ollenkaan alkoholia (THL 2017).

Nuorten alkoholin käyttömäärissä on tapahtunut vuoden 2017 jälkeen hienoista nousua lähes kaikissa ikäryhmissä. Kuukausittain alkoholia käyttävien määrä lisääntyi kaikissa muissa ikäryhmissä paitsi 18-vuotiailla tytöillä. Verrattaessa vuosien 2009 – 2011 ja 2015 – 2017 tutkimusjaksoja keskenään nähdään, että nuorten viikoittainen juominen on lisääntynyt 14 – 18-vuotiaiden nuorten keskuudessa kummassakin sukupuolella. (Kinnunen ym. 2017, 51.) Kuukausittain itsensä humalaan juovien nuorten määrä oli vuonna 2017 12 prosenttia ja nousua siinä oli vuoteen 2015 verrattuna yhden prosentin verran. Ikäryhmittäin tarkasteltuna kuukautinen humalajuominen oli yleisintä 18-vuotiaiden keskuudessa, joista pojista 28 % ja tytöistä 26 % joi itsensä 1–2 kertaa kuukaudessa tai useammin humalaan. (Kinnunen ym. 2017, 52 – 54.)

Vuoden 2017 nuorten terveystapatutkimuksessa nuorilta kysyttiin myös mistä ja miten nuoret hankkivat alkoholia. Nuorten vastauksien perusteella kasvava keino hankkia alkoholia oli pyytää täysi-ikäistä kaveria tai sisarusta noutamaan sitä kaupasta (Kinnunen ym. 2017, 55 – 56).

Nuorten suhtautuminen kannabistuotteisiin on myös muuttunut lievempään suuntaan ja se seurauksena yhä useammalla nuorella on omakohtaisia kokemuksia kannabiksen käytöstä. Monien nuorten kohdalla puhutaan kuitenkin usein vain yksittäisistä käyttökokemuksista, jotka eivät ole johtaneet säännölliseen käyttöön. Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen uusimpien selvitysten mukaan merkille pantava seikka on, että 25 - 34 -vuotiaiden miesten ikäryhmässä kannabiksen käyttö on säännöllisempää ja käytön määrä on lisääntynyt huomattavassa määrin (THL 2017). Yhtenä syynä käytön lisääntymiseen juuri nuorten aikuisten miesten keskuudessa on ollut heidän muuttuneet käsityksensä kannabiksen säännöllisen käytön aiheuttamista riskeistä (Hakkarainen & Karjalainen 2017, 19).

Nuorten humalahakuisen juomisen lisääntyminen ja myönteinen suhtautuminen kannabiksen käyttöön luovat yhdessä huolestuttavia näkymiä tulevaisuuteen. Tutkimuksissa on löydetty selkeitä viitteitä siitä, miten alkoholin ja kannabiksen käyttö vaikuttavat toisiinsa hyvinkin voimakkaasti. Tuloksien mukaan mitä useammin henkilö käyttää alkoholia ja juoden kerralla aina paljon, sitä suurempi mahdollisuus hänellä on ajautua kokeilemaan tai käyttämään kannabistuotteita. Kannabiksen käyttäjillä taas on huomioitu olevan ongelmia runsaan alkoholin käytön kanssa. (Hakkarainen & Karjalainen 2017, 26.) Kannabiksen käytön haittapuolena on katsottu myös olevan kannabiksen käyttäjien mahdollinen siirtyminen voimakkaampien ja ongelmia lisäävien päihteiden käyttäjiksi. Se, miten vaarallista kannabis on ja miten sen käyttö vaikuttaa siirtymistä muiden huumeiden käyttöön, on aiheuttanut paljon keskusteluja puolesta ja vastaan. Australialaisen tutkimuksen mukaan, jossa seurattiin nuorten päihteiden käyttöä useiden vuosien ajan, tultiin kuitenkin hyvin selkeisiin johtopäätöksiin kyseisen asian suhteen. Tutkimuksen mukaan kannabista kerran tai useammin viikossa käyttäneet käyttivät myös muita päihteitä huomattavasti enemmän kuin ne, jotka eivät käyttäneet ja ei käyttäjät kykenivät myös useammin pysymään erossa muista päihteistä. (Poikolainen 2011.)

Suomalaisten nuorten tupakoinnissa on tapahtunut selkeä muutos parempaan. Yhä harvempi nuori polttaa ja suurin osa suomalaisista nuorista ei tupakoi ollenkaan ja tupakointi kokeilutkin ovat vähentyneet ja aloitetaan myöhemmällä iällä. Päivittäin tupakoivien ja tupakkaa kokeilevien määrät ovat vähentyneet viimeisten vuosikymmenien aikana ja erityisesti viimeisten vuosien aikana. Nuorten terveystapatutkimuksen vuoden 2017 tulosten mukaan suomalaisista 14 - 18-vuotiaista nuorista päivittäin tupakoi 7 prosenttia, kun vielä vuosituhannen alussa vastaava luku oli noin 25 prosenttia. (Kinnunen ym. 2017, 16 - 18.) Suomessa tupakkatuotteiden tai muiden tupakointivälineiden myyminen tai luovuttaminen alle 18-vuotiaalle on kiellettyä ja siksi sitä nuoremmille kaverit ovat pääasiallinen keino hankkia tupakkaa. Ne nuoret, jotka ikänsä puolesta voivat itse ostaa tupakkaa ostavat ne tupakkaa myyvästä kaupasta, kioskista tai muista tupakkaa myyvistä paikoista. (Kinnunen ym. 2017, 35 – 36.)

Nuuskan käytön osalta tilanne on myös pääosin paranemaan päin. 2000-luvun alusta lähtien nuuskan käyttö ja kokeilu kasvoivat kaikkien nuorten parissa, mutta 2017 tutkimuksen mukaan enää vain päivittäin käyttävien 18-vuotiaiden poikien nuuskan käyttäminen on jatkanut kasvuaan. Ruotsin laivat ja internet toimivat nuuskan hankinnan kanavina osalle nuorista, mutta suurin osa nuuskaa käyttävistä nuorista hankkii nuuskansa kavereiden kautta. (Kinnunen ym. 2017, 19 – 20.) Sähkösavukkeiden suhteen ei suuri muutoksia ole viime vuosina tapahtunut, vaikka sähkösavukkeet ovat olleet jo vuosia esillä ja nuorten tietämys niistä on lisääntynyt. Suomalaisista nuorista terveystapatutkimuksen mukaan 14 – 18-vuotiaista nuorista vain noin 1 prosentti käytti tai kokeili sähkösavukkeita säännöllisesti. (Kinnunen ym. 2017, 27 – 31.)

Päihtymistarkoitukseen lääkkeitä käyttävien nuorten määrää ei tarkalleen tiedetä. Joidenkin arvioiden mukaan käyttäjien määrä olisi lisääntynyt. Tarkkoja ja kattavia tutkimuksia ei aiheesta ole tehty ja siksi käyttäjien määrää on vaikea tarkalleen tietää tai edes onko käyttäjien määrä kasvanut vai vähentynyt. Vuonna 2012 toteutetun kouluterveyskyselyn perusteella vajaa 6 % oppilaista on käyttänyt lääkkeitä päihtymiseen. Eurooppalainen koululaistutkimus ESPAD sai samana vuonna järjestämästään tutkimuksesta tuloksen, jonka mukaan noin 7 % suomalaisista 15 – 16-vuotiaista olisi

lääkkeiden päihdekäyttäjiä. (Hakkarainen & Karjalainen 2013, 498.) Nuorten eniten käyttämät lääkkeet päihtymistarkoitukseen ovat tutkimuksien mukaan rauhoittavat lääkkeet, unilääkkeet ja kipulääkkeet. Vuonna 2011 tehdyn tutkimuksen mukaan unilääkkeiden ja rauhoittavien lääkkeiden käyttö on yleistynyt poikien parissa ja pojista 9 % ilmoitti käyttäneensä niitä, kun tytöistä käyttäjiksi tunnustautui vain 5 %.(Tahvanainen 2017, 11.) Yksi ongelma tiedon saannissa on mahdollisesti nuorten päihteiden sekakäyttö. Nuoret käyttävät lääkkeitä usein alkoholin tai muiden päihteiden käytön yhteydessä, joka ei saata useinkaan ilmetä kyselyiden tuloksista. Suomalaisille nuorille päihteiden sekakäyttö on hyvin tavallinen tapa kokeilla päihteitä ja pyrkiä lisäämään niiden vaikutusta (Tahvanainen 2017, 11). Eurooppalaisen tutkimuksen (ESPAD 2015) mukaan suomalaisista nuorista sekakäyttöä harrastaa tytöistä 8 % ja pojista 4 % ja sekakäyttäjien määrä olisi pienentynyt vuodesta 1995 lähtien (Nuorista Suomessa 2016, 67)

Suomalaiset nuoret ovat muun väestön tavoin olleet aina kovia pelaamaan erilaisia rahapelejä. Vuoden 2011 lakimuutoksen jälkeen, joka kielsi rahapelaamisen alle 18-vuotiailta, tilanne muuttui. Nuorten rahapelaaminen ja niistä aiheutuneet ongelmat ovat vähentyneet vuoden 2011 jälkeen merkittävästi. Muutos on näkynyt eritoten ongelmapelaajille tarkoitetun auttavan puhelimen Peluurin saamien alaikäisten yhteydenottojen määrän merkittävänä vähenemisenä. (Nuorista Suomessa, 52.) Vuoden 2015 Kouluterveyskyselyn ja vuoden 2017 toteutetun Nuorten terveystapatutkimuksen tuloksien perusteella nuorten rahapelaaminen ja siitä aiheutuvien ongelmien määrä on kuitenkin kasvanut viimeisten parin vuoden aikana lähes kaikissa ikäryhmissä. Terveystapatutkimuksen mukaan poikien keskuudessa vain nuorimpien alle 12-vuotiaiden osalta rahapelaamisen määrä oli hiukan laskenut viimeisen 6 kuukauden aikana ja oli noin 9 % luokkaa. 14-vuotiaiden ja 16-vuotiaiden osalta tulokset näyttivät lievää kasvua ja heistä 21 % ja 36 % ilmoitti pelanneensa viimeisen 6 kuukauden aikana rahapelejä. Tyttöjen kohdalla kasvu on ollut huomattavasti vähäisempää. Nuorten alaikäisten kohdalla erityisesti nettipelaaminen ja rahapeliautomaateilla pelaaminen ovat lisääntyneet merkittävästi. (Kinnunen ym. 2017, 58 – 61.)

4.4 Miksi nuoret käyttävät päihteitä

Nuoruus on ihmisen elämänkaaren yksi haastavimpia aikoja. Nuoruusvaihe tuo ihmisen elämään paljon uusia asioita ja haasteita, joista nuoren on selviydyttävä pystyäkseen siirtymään aikuisuuden elämänvaiheeseen. Selviytyäkseen nuori voi joutua käymään läpi vaikeitakin asioita, joiden seurauksena nuoren käyttäytyminen saattaa olla hyvinkin epärationaalista ja riskialtista. Käyttäytymisen seurauksena nuoren elämä ja elämäntyyli voivat kokea muutoksia, joiden seurauksena nuori ajautuu usein kokeilemaan päihteitä. Suomalaisista nuorista suurin osa on kokeillut jossakin vaiheessa nuoruuttaan päihteitä. Nuorten päihteiden käyttö alkaa tavallisesti jo hyvin varhaisella iällä ja tutkimuksien mukaan mitä aikaisemmin nuori aloittaa käyttämään päihteitä, siitä johtuvat seuraukset voivat olla hyvinkin kauas kantoisia (Sinkkonen 2010, 208). Käytön aloittamisesta seuraa tavallisesti nopeasti erilaisia päihdehäiriöitä, jotka voivat olla vaikeita ja vaikeasti hoidettavia ja saattavat seurata nuorta koko elämän.

Sitä, miksi nuoret käyttävät päihteitä on yritetty tutkijoiden toimesta selvittää jo kauan, mutta yhtä selkeää syytä ei ole löydetty. Nuorten päihteiden käytölle on löytynyt useita erilaisia selittäviä syitä, joista jotkut voivat jo yksinään johtaa käytön aloittamiseen, mutta usein käytön aloittaminen on seurausta useiden tekijöiden yhteisvaikutuksesta. Jaatisen (2000) tutkimuksen mukaan nuoret sosiaalistuvat ympärillään olevaan aikuisten päihdekulttuuriin varhaisessa vaiheessa ja omaksuvat hyvin herkästi ympäristön mallin mukaisen toiminnan. Se mitä aikuiset käyttävät ja miten käyttäytyvät ja miksi omassa päihdemaailmassaan toimivat esimerkkinä nuorille, vaikkakin nuoret pitävät omaa ja aikuisten päihteiden käyttöä täysin erillisinä asioina. (Jaatinen 2000, 142.) Jaatisen tutkimuksissa on selvinnyt myös, että nuoret kokevat alkoholin käytön keinoksi päästä eroon lapsuuden leimasta ja siirtyä aikuisuuteen ja olla osa vanhempien nuorten joukkoa. Päihteiden käyttö tukee siten nuorten itsenäistymistä ja tarjoaa mahdollisuuden saavuttaa aikuisten maailma. Jaatinen tuo esille myös ns. viattomuuden ja avuttomuuden retoriikat, jotka vaikuttavat omalta osaltaan nuorten päihteiden käytön aloittamiseen. Viattomuuden retoriikan mukaan nuorten tapa kertoa päihteiden käytöstä kertoo, että nuorten tarkoituksena on saavuttaa päihteiden käytöllä jotain hyvää ja kokevat käyttävänsä päihteitä toisten toimintojen kohteina tai olevansa erilaisten tilanteiden uhreja. Nuoret kokevat itse olevansa syyttömiä tapahtu-

miin ja vapauttavat siten itsensä vastuusta. Avuttomuuden retoriikan mukaan nuorella on käsitys siitä, että päihteiden käytöstä kavereiden seurassa on vaikea kieltäytyä, koska käyttöön houkuttavat seikat koetaan liian pakottaviksi. Päihteiden käytöllään nuoret myös yrittävät saavuttaa jotain sellaista, joka nuorten maailmassa on arvostettua ja tavoiteltua. Päihteiden käyttö saa nuoren tuntemaan itsensä ja näyttämään muille olevansa jotain sellaista mitä nuori ei normaalisti ole. Hänestä tulee itsevarmempi ja estottomampi ja sen seurauksena nuoren arvostus kaveripiirissä kasvaa. (Jaatinen 2000, 39 – 43.)

Antti Maunu on tutkinut paljon nuorten päihteiden käyttöä ja päihdekäyttäytymistä. Hänen selvityksiensä mukaan päihteiden käyttö on osa normaalia elämää ja elämistä, jonka taustalla vaikuttavat syyt liittyvät sosiaalisuuteen ja emotionaalisuuteen. Nuorten päihteiden käytön tavoitteena on löytää uusia tuttavuuksia ja saavuttaa yhteenkuuluvuuden tunne toisiin nuoriin ja pyrkiä jakamaan heidän kanssaan asioita ja tunteita, joiden esille tuominen normaalissa arkisessa kanssakäymisessä olisi liian vaikeaa. Maunun tutkimuksissa ilmenneiden tulosten valossa tärkein yksittäinen syy päihteiden käyttöön näyttäisi olevan se, että päihteiden käyttö on tai sen ainakin uskotaan olevan hauskaa. (Maunu 2014, 194 – 198.) Pyrkimys pitämään hauskaa tapahtuu Maunun mukaan useimmiten täysin omasta halusta, eikä syynä ole kaveripiirin aiheuttama sosiaalinen paine, niin kuin monissa muissa tutkimuksissa usein väitetään (Maunu 2012, 148). Esimerkiksi Jaatisen (2000) tutkimuksessa nuoret kokevat ympäristön aiheuttamaa sosiaalista painetta käyttää päihteitä. Nuorilla on mielikuvia, joiden mukaan kaikki muutkin juovat ja siten myös heidän on juotava saavuttaakseen yhteyden muiden nuorten kanssa. (Jaatinen 2000, 141 – 142.) Maunun mukaan päihteiden avulla elämään myös hankitaan sisältöä ja yritetään saada elämä tuntumaan hyvältä ja merkitykselliseltä, sekä pääsemään eroon elämää hankaloittavista ja pahalta tuntuvista asioista. Joidenkin päihteiden, kuten esimerkiksi kannabiksen käytölle syiksi saatetaan kertoa syvemmällä vaikuttavat arvot ja moraalikäsitteet, jotka ohjaavat käyttäjien elämää ja selvittävät siten tarvetta käyttää päihteitä. (Maunu 2014, 194 – 198.)

Päihteiden käytölle löytyy myös paljon muitakin syitä. Vaikka päihteiden käytön syynä tavallisesti pidetään päihteiden aiheuttamaa hyvänolon tunnetta, perimmäisenä syy-

nä päihteiden käytölle on usein jokin muu taustalla vaikuttava asia. Jokaisella käyttäjällä on omat yksilölliset syynsä ja taustansa tehdä valintojaan, joiden seurauksena on ajautunut käyttämään päihteitä. Joku nuori on saattanut aloittaa päihteiden käytön vain koska se on kiellettyä tai kapinoidakseen vanhempiaan tai yhteiskuntaa vastaan. Päihteiden kokeilun ja käytön koetaan tuovan elämään jännitystä ja niihin liittyvä maailma nähdään ylivoimaisen kiinnostavana ja kiehtovana. Henkinen paha olo, ahdistus, masennus tai yksinäisyys ovat nuorilla usein asioita, joiden vaikutuksia päihteillä pyritään lieventämään. Joskus syynä on pelkästään vain uteliaisuus tai kokeilunhalu. Joidenkin tutkimuksien mukaan nuorten asenteet päihteitä ja päihteiden käyttöä kohtaan ovat muuttuneet sallivammiksi vanhempien tai yhteiskunnan toiminnan vuoksi. Nuorten asenteiden muuttuminen näkyy esimerkiksi suhtautumisena päihteiden aiheuttamiin terveydellisiin haittoihin. Nuoret pitävät päihteiden aiheuttamista ongelmista haitallisimpina sosiaalisiiin tilanteisiin ja suhteisiin liittyviä vaarallisia tilanteita (Maunu 2012, 148).

4.5 Nuorten päihteiden käytön riskitekijät ja suojaavat tekijät

Nuoruuden ikävaiheessa ihmissuhteilla ja kasvuympäristöllä on tärkeä rooli nuoren kehityksen kannalta. Ne ohjaavat ja kasvattavat nuorta toimimaan hyväksyttävästi ja vastuullisesti elämän eri tilanteissa, kuten sosiaalisessa käyttäytymisessä. Suurin osa nuorista voi hyvin ja selviytyvät kunnialla nuoruuden aikaisista haasteista. Kaikki nuoret eivät kuitenkaan selviä niistä, vaan saattavat joutua kohtaamaan nuoresta itsestään tai ympäristöstä johtuvia riskitekijöitä, joiden seurauksena nuoren elämä vaikeutuu ja nuori voi ajautua käyttämään päihteitä (Pylkkänen & Viitanen & Vuohelainen 2009, 14). Riskitekijät jaetaan tavallisesti sisäisiin riskitekijöihin: nuoresta itsestä johtuvat tekijät, geneettiset tekijät, lapsuuden kokemukset ja psyykkiset ongelmat, sekä ulkoisiin riskitekijöihin: erilaiset perhetekijät, ystävät ja alkoholin helppo saatavuus. Päihdeongelmiin altistavia nuoresta itsestään johtuvia sisäisiä riskitekijöitä ovat tutkimusten mukaan erilaiset käytös- ja häiriökäyttäytymiset, epäterveelliset elämäntavat ja koulun käyntiin liittyvät ongelmat. Nuoresta itsestään johtuvia sisäisiä riskejä ovat myös nuoren halu kokeilla erilaisia asioita ja ottaa siten tarpeettomia riskejä

saavuttaakseen uusia ennen kokemattomia tunteita tai elämyksiä. Geneettisiä riskitekijöitä ovat päihderiippuvuuteen altistava perimä, tytöillä muihin ikätovereihin verrattuna aikainen puberteetti, sekä erilaiset keskushermoston kehitysongelmista johtuvat persoonalliset ominaisuudet. Lapsuudessa koetut stressaavat tai traumaattiset tapahtumat, sekä erilaiset psyykkisiä ongelmia aiheuttavat asiat, kuten huono itsetunto, yksinäisyys ja erilaiset mielenterveyden ongelmat ovat myös päihdeongelmiin altistavia sisäisiä riskitekijöitä. (Holkko & Norjamäki & Pajamäki 2017, 35 – 36.)

Ulkoisiin riskitekijöihin liittyvillä perhetekijöillä tarkoitetaan erilaisia perheestä tai vanhemmista johtuvia syitä, joiden seurauksena nuori ajautuu päihteiden pariin. Tällaisia perheeseen liittyviä tekijöitä ovat esimerkiksi perheen sisäinen huono ilmapiiri ja perheenjäsenten välinen huono kommunikaatio. Vanhempien henkilökohtaiset ongelmat, kuten alkoholi- ja mielenterveysongelmat, avioero ja vanhempien koulutustaso sekä sosioekonominen tilanne ovat myös ulkoisia perheeseen liittyviä päihdeongelmiin liitettyjä riskitekijöitä. Kavereita pidetään yleisesti hyvänä asiana nuoren elämässä, mutta kavereista tai kaveriporukoista johtuvat tekijät voivat osaltaan lisätä nuoren riskiä ajautua ongelmiin päihteiden kanssa. (Holkko ym. 2017, 36 – 37.) Nuorella on vahva halu kuulua johonkin ryhmään ja tuntea olonsa hyväksytyksi. Erilaiset kaveriporukat mahdollistavat ne ja ovatkin siksi erittäin tärkeitä nuorelle. Jokaiselle ryhmällä on omat sisäiset tavat ja normit, joita nuoren on noudatettava saadakseen olla osa ryhmää. Ryhmän tavat ja normit eli sosiaalinen paine ohjaa siten nuoren käyttäytymistä ja saattaa johtaa haitalliseen käyttäytymiseen (Kumpula 2012, 28 – 29). Ulkoisena riskitekijänä pidetään myös yhteiskunnan päihdemyönteisyyttä, joka tulee esiin esimerkiksi alkoholin helppona saatavuutena ja edullisena hintana. Tutkimuksien mukaan molemmat ovat tekijöitä, joiden on katsottu lisäävän nuorten riskiä käyttää alkoholia. (Holkko ym. 2017, 36 – 37.)

Nuorten päihteidenkäytön suojaavista tekijöistä puhuttaessa tarkoitetaan sellaisia nuoren elinympäristöön ja sosiaalisiin suhteisiin liittyviä tekijöitä, joilla on todettu olevan ehkäiseviä vaikutuksia nuorten päihteiden käyttöön (Pylkkänen ym. 2009, 14). Suojaavat tekijät voidaan jakaa riskitekijöiden tavoin nuoresta itsestään lähtöisin oleviin sisäisiin tekijöihin ja nuoren ympäristössä olevia nuoreen vaikuttaviin ulkoisiin tekijöihin. Nuoren terveyskäyttäytyminen ja itsetuntemus ovat tutkimuksien mukaan

sisäisiä suojaavia tekijöitä ja turvallinen kasvuympäristö, vanhempien merkitys sekä sosiaalinen ympäristö ovat ulkoisia suojaavia tekijöitä. Terveyskäyttäytymisellä tarkoitetaan yksinkertaisimmillaan ajateltuna kaikkia toimintoja, joiden avulla terveyttä ylläpidetään, edistetään ja pidetään terveydelle haitalliset elämäntavat poissa. Nuoren terveyskäyttäytymiseen vaikuttavat nuoren omat ja nuorten yleiset ajatukset, asenteet ja arvot. Itsensä hyvin tunteva ihminen ymmärtää itseään ja toimintaansa, tunnistaa omat vahvuutensa ja heikkoutensa ja omaa hyvän arvomaailman. Nuoren elämä on täynnä haasteita ja siten hyvä itsetuntemus on nuorelle todella tärkeää. (Holkko ym. 2017, 32.) Hyvä itsetuntemus auttaa nuorta parantamaan omaa hyvinvointiaan ja kasvattamaan terveen itsetunnon, joka tarjoaa perustan elämässä menestymiselle (Maunu 2012, 35).

Erittäin tärkeitä päihdeongelmilta suojaavia ulkoisia tekijöitä ovat nuoren perheeseen ja vanhempiin liittyvät tekijät. Koti ja vanhemmat merkitsevät nuorelle tavallisesti turvaa ja tukea ja kaikilla niihin liittyvillä asioilla on jollakin lailla merkitystä nuoren elämään. Perheen hyvä sisäinen ilmapiiri, sen jäsentenväliset hyvät, läheiset ja toimivat suhteet ja kommunikaatio, yhteisesti päätetyt säännöt ja toisiaan rohkaiseva ja tukeva toiminta ovat kaikki yhteydessä nuorten hyvinvointiin. Toimiessaan ne ehkäisevät nuorten päihdeongelmien syntymistä ja kasvattavat nuoren itsetuntoa. Riskiä pienentävät myös vanhempien toimiminen hyvänä esimerkkinä päihteiden käytön ja niihin suhtautumisen suhteen. Sosiaalisessa ympäristössä olevat suojaavat ulkoiset tekijät liittyvät nuoren menestykseen harrastuksissa ja koulussa, sekä suhteisiin terveet elämäntavat omaaviin kavereihin ja nuoren kanssa toimiviin aikuisiin ja heidän tarjoamaan tukeen. (Holkko ym. 2017, 33.)

5 SOSIAALISUUS JA NUORTEN PÄIhteiden KÄYTTÖ

Sosiaalinen sanana saa eri merkityksiä riippuen siitä, millaisessa yhteydessä siitä puhutaan (Kotiranta & Niemi & Haaki 2011, 8). Yleisessä keskustelussa

sosiaalisuudesta on tullut tyhjä hokema, jolla jokainen puhuja tarkoittaa vähän eri asiaa (Keltikangas-Järvinen 2010, 16). Sosiaalisesta ihmisestä puhuttaessa tarkoitetaan tavallisesti henkilöä, joka tulee muiden kanssa hyvin toimeen, ymmärtää muita, hänellä on herkkyyttä, empatiakykyä jne. Näin sanottaessa yleensä sekoitetaan toisiinsa kaksi eri käsitettä: sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Sosiaalisuus on synnynnäinen temperamenttipiirre, joka tarkoittaa halua ja kiinnostusta olla muiden kanssa, kun taas sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan enemmänkin kasvatuksen ja kokemuksen kautta opittua kykyä olla muiden kanssa (Keltikangas-Järvinen 2010, 17 – 18). Sosiaalisuus mahdollistaa sosiaalisten taitojen kehittymisen, mutta sosiaaliset taidot eivät välttämättä ole suoraa seurasta sosiaalisuudesta. Toisten ihmisten seurassa viihtyvälle ihmiselle tarjoutuu useammin mahdollisuuksia kehittää sosiaalisia taitojaan.

Tarve hakeutua toisten ihmisten kanssa läheiseen kiintymyssuhteeseen ja pyrkiä sosiaaliseen vuorovaikutukseen ovat ihmisen perustarpeita. Se, minkälaisessa ja miten syvässä sosiaalisessa suhteessa toiseen ihmiseen on, vaihtelee suuresti. Jollekin sosiaalisuuteen riittää hyvin vähäinen kontaktin määrä, kun jollekin toiselle se tarkoittaa jatkuvampaa yhdessäoloa. (Keltikangas-Järvinen 2010, 33.) Sosiaalisuuden suhteen ”kultainen keskitie” on paras tapa toimia, sillä liian matala tai korkea sosiaalisuus aiheuttavat usein erilaisia ongelmia (Keltikangas-Järvinen 2010, 49).

Sosiaalisesti onnistuneista kanssakäymisistä saama palaute ja muiden hyväksyntä ovat tärkeitä ja edesauttavat sosiaalisten taitojen kehittymisessä ja siksi sosiaalinen henkilö pyrkii onnistumaan sosiaalisissa tilanteissa mahdollisimman hyvin. (Keltikangas-Järvinen 2010, 53). Taito solmia nopeasti suhteita muiden ihmisten kanssa, kyky keskustella sujuvasti erilaisista asioista monenlaisten ihmisten kanssa ja tehdä oikeanlaisia valintoja, sekä laaja valikoima ongelmanratkaisukeinoja sosiaaliin tilanteisiin ovat tärkeitä sosiaalisten taitojen ilmenemismuotoja (Keltikangas-Järvinen 2010, 20 - 22). Runsas valikoima erilaisia ongelmanratkaisukeinoja auttaa toimimaan vaikeissakin sosiaalisissa tilanteissa ja mahdollistaa hyvät suhteet muiden ihmisten kanssa.

Empatia ja sympatia ovat myös osa sosiaalisia taitoja. Empatia on tunneälyn perusta ja ilman toimivia empatiataitoja päivittäinen vuorovaikutus muiden ihmisten kanssa tai vakaiden ja toimivien ihmissuhteiden luonti on vaikeaa tai jopa mahdotonta. Empatiakyvyn omaava henkilö ymmärtää toisen ihmisen tunnetilan ja osaa reagoida niihin tilanteen vaatimalla tavalla. Sympaattinen henkilö kykenee menemään sisälle toisen ihmisen tunnetilaan ja jakamaan kyseisen tunnetilan sisältämät tunteet. Kyetäkseen tulemaan muiden ihmisten kanssa hyvin toimeen on myös ymmärrettävä hienotunteisuuden ja sosiaalisen herkkyyden, sekä etiikan ja moraalin merkitys. (Keltikangas-Järvinen 2010, 22 – 23.) Minkälaiset sosiaaliset taidot kenelläkin on, tulevat esille suhtautumisena toiseen ihmiseen, toisen ihmisen itsemääräämisoikeuden ja oman tahdon ymmärtämisenä, sekä yhteisesti ja yleisesti käytössä olevien normien noudattamisena (Keltikangas-Järvinen 2010, 24).

Lapsuudella ja lapsuuden aikaisilla kokemuksilla ja tapahtumilla on suuri vaikutus sosiaalisuuden ja sosiaalisten taitojen oppimisen kannalta. Lapsuuden kasvuympäristö tarjoaa opit, joilla luodaan perusta sosiaaliselle vuorovaikutukselle ja opetellaan tulemaan toimeen muiden kanssa ja hallitsemaan tunteita. Lapsuusiän ihmissuhteilla on suuri vaikutus myöhemmän vaiheen ihmissuhteisiin ja kuvaan sosiaalisesta maailmasta. Kanssakäyminen muiden lasten kanssa ja yhteiset positiiviset kokemukset auttavat luomaan yhteisiä merkityksiä ja muodostamaan sosiaalista ymmärrystä, jonka seurauksena hyvien ystävyys-suhteiden luominen on mahdollista. Hyvät ystävyys-suhteet, joissa on paljon vastavuoroisuutta mahdollistavat siten taas sosiaalisten taitojen kehittymisen. (Lyytinen & Korkiakangas & Lyytinen 2003, 122 – 123.)

Nuoruusikä on kriittistä aikaa sosiaalisesta näkökulmasta katsottuna. Myönteiset ihmissuhteet ovat tärkeitä hyvinvoinnille sekä yhteiskuntaan integroitumisen kannalta ja niiden puuttuminen saattaa aiheuttaa riskitekijöitä etenkin lasten ja nuorten sosiaaliselle kehitykselle. Sosiaaliset suhteet toimivat siten tärkeänä perustana nuoren hyvinvoinnille. Sosiaalisten suhteiden katkeaminen, kuten ystävien menetys tai kaveriporukoiden ulkopuolelle jääminen voivat aiheuttaa elämänhalun katoamista. Laaja sosiaalinen verkosto mahdollistaa nuorelle paljon sosiaalisia kontakteja

poistaen yksinäisyyttä ja nostamalla siten nuoren elämisen laatua. Kaverien arvot ja asenteet, käyttäytyminen, sekä ympäristön vaatimukset muokkaavat nuoren omia luonteenpiirteitä, arvoja ja asenteita sekä käyttäytymistä. Positiiviset ystävyysuhteet ja hyvät kokemukset niissä tarjoavat nuorelle mahdollisuuden kasvattaa ja vahvistaa omaa identiteettiään ja minäkäsitystään. Huonojen ystävyysuhteiden vuoksi nuori voi joutua toimimaan vastoin omia käsityksiään tai yleisiä hyväksytyjä käytäntöjä joutuessaan noudattamaan kaveriporukan sisäisiä normeja. Ryhmän sisäisten suhteiden liiallisen sitovuuden seurauksena nuori voi joutua kokemaan epämieluisia tunteita, joista seurauksena on sosiaalista vajavuutta ja psyykkisiä ongelmia. (Kumpula 2012, 27 -29.)

Sosiaalisuuden yhteydessä puhutaan usein myös sosiaalisesta pääomasta. Sosiaalisen pääoman käsitteellä tarkoitetaan tavallisesti sosiaalisia verkostoja ja niihin liittyviä ominaisuuksia, joiden seurauksena sosiaaliseen verkostoon kuuluvien kommunikaatio ja yhteistoiminta kehittyvät. Niiden kehittymisen seurauksena yksilön asettamien tavoitteiden saavuttaminen ja yhteisön hyvinvoinnin parantaminen ovat helpommin toteutettavissa. (Mämmilä-Satta 2015, 16.) Nuorten sosiaalisen pääoman kasvattamisessa tärkeitä tekijöitä ovat nuoren ympäristössä olevat erilaiset sosiaaliset suhteet ja verkostot, joiden toiminnan pohjana ovat luottamuksellisuus ja aktiivisuus. Tutkimusten mukaan nuorten sosiaalinen pääoma on yhteydessä monenlaiseen nuoren elämään vaikuttavaan tekijään. (Mämmilä-Satta 2015, 20 – 21.)

Jaatinen (2000) tuo kirjoituksissaan paljon esille nuorten juomisen voimakasta yhteyttä nuorten sosiaaliseen ympäristöön ja siellä oleviin tekijöihin, kuten kavereihin. Nuori haluaa olla muiden nuorten kaltainen ja kuulua erilaisiin kaveriporukoihin ja tuntea saavansa muilta nuorilta arvostusta ja hyväksyntää. Juomisen avulla nuori kokee saavuttavansa helpommin sosiaalisen yhteyden muiden juovien nuorten kanssa ja kykenevänsä siten toimimaan paremmin ryhmässä. Juominen poistaa nuoren estoja ja lisää rohkeutta tutustua uusiin ihmisiin ja mahdollistaa siten esimerkiksi uusien seurustelusuhteiden luomisen. Estojen poistumisen ja rohkeuden lisääntymisen seurauksena nuorella on uskallusta toimia normaalista poikkeavasti ja

olla joku muu kuin oma itsensä. Juomisen tuoman itsetunnon kohoamisen seurauksena nuoret kokevat saavansa itsemääräämisoikeutensa elämäänsä ja pystyvänsä siten vaikuttamaan omaan hyvinvointiinsa. Nuorten ensisijaisena motiivina Jaatisen tutkimuksien mukaan on kuitenkin hauskanpito. Hauskanpidon nuoret määrittelevät hyvinkin monella tavalla, mutta alkoholin koetaan toimivan pääsykeinona hauskanpidon tilaan. (Jaatinen 2000, 71 – 85.)

Myös Maunun tutkimuksissa sosiaalisuudella ja nuorten juomisella on selkeä yhteys. Juomisen avulla nuoret pyrkivät vahvistamaan omaa sosiaalisuuttaan parantamalla jo olemassa olevia suhteita ja luomalla uusia (Maunu & Simonen 2010, 88). Sosiaalisen kanssakäymisen helpottuminen muiden nuorten kanssa ja muut juomisen seurauksena tulevat positiiviset seikat saavat nuoret hakeutumaan useammin sellaisiin sosiaalisiin piireihin, joissa alkoholin käyttöä pidetään normaalina, hyväksyttävänä ja jopa toivottuna toimintana. Tällaisten sosiaalisten piirien aiheuttaman sosiaalisen paineen vuoksi nuori pyrkii noudattamaan kyseisen ryhmän sisäisiä käyttäytymismalleja ja toimimaan niiden mukaisesti. Seurauksena voi olla juomisen lisääntymistä ja joutumista entistä syvemmälle ryhmän vaikutusten alaisuuteen. Päihteet voivat saada liian suuren merkityksen nuoren elämässä ja nuorelle voi siten kehittyä riippuvuussuhde päihteitä käyttävään sosiaaliseen piiriinsä ja ennen kaikkea sen tarjoamaan sosiaalisuuteen. Maunun tutkimuksen mukaan juomiseen liitetty sosiaalinen paine ei kohdistu pelkästään alkoholiin ja sen käyttöön. Alkoholin käyttö ei ole ryhmässä pakollista, mutta suotavaa. Jos nuori ei juo, hänellä on vaara jäädä ulkopuoliseksi katsojaksi sosiaalisissa tilanteissa. Alkoholi toimii Maunun mukaan jonkinlaisena katalysaattorina nuorten sosiaalisissa tilanteissa ja on siten merkittävä tekijä sosiaalisuuden rakentamisessa ja sosiaalisten tilanteiden onnistumisen kannalta. (Maunu 2010, 15 – 16.)

Alkoholin ja sosiaalisuuden yhteyden syitä Maunu on löytänyt myös suomalaisesta kulttuurista ja yhteiskunnasta. Maunun mukaan suomalainen sosiaalinen kulttuuri on muuttunut eräänlaisesta yhteiskunnallisen kollektiivisuuden sosiaalisuuden ajasta yksilökeskeiseksi. Aikaisemmin sosiaalisuuden katsottiin kuuluvan automaattisesti osana jokaisen elämää elämisen olosuhteiden mukana. Nyky-yhteiskunnassa

vallitsevien arvojen ja asenteiden vuoksi sosiaalisten suhteiden solmiminen ja oman paikkansa löytäminen vaativat ihmisiltä aktiivisuutta ja valintojen tekoa. Alkoholi on perinteisesti kuulunut suomalaiseen sosiaalisuuteen ja nykyajan nuoret ovat myös huomanneet sen toimivuuden sosiaalisuuden maailmassa. Nuoret ovat ottaneet juomisen osaksi sosiaalista toimintaansa helpottaakseen sosiaalisten suhteiden luomista nykyisessä kulttuurisessa tilanteessa, jossa sosiaalisuuden rakentaminen voi olla vaikeaa. (Maunu 2012, 148 – 149.)

Sosiaalisuuden tavoittelu juomisen avulla vaatii nuorilta erilaisten juomistilanteiden osaamista, sillä kaikki juomistilanteet eivät ole samanlaisia. Jokainen tilanne on omanlaisensa tapahtuma, joihin vaikuttavat ulkoisten puitteiden lisäksi odotukset niiden suhteen ja sen suhteen miten tilanteet etenevät. Tällaisia juomistilanteita on havaittu viisi erilaista jotka voidaan jakaa edelleen humalahakuisuutta tavoitteleviin tilanteisiin sekä tilanteisiin, joissa juominen ei ole pääosassa. Istuskelu ja ruokajuominen, sekä erilaisiin toiminnallisiin tilanteisiin liittyvä puuhajuominen ovat juomistilanteita, joissa juomisella ei pyritä humalaan. Niille tyypillistä on ajallisesti lyhyt kesto, eivätkä ne odota osallistujilta vahvaa sitoutumista sosiaalisuuden tai odotuksien suhteen. Odotuksien muuttuminen kesken tapahtumien voi johtaa näiden tilanteiden muuttumisen myös humalahakuiseksi. Biletys, karnevaali ja yksilöllinen juominen ovat esimerkkejä nuorten humalahakuisista juomistilanteista. Biletys on nuorten tyypillisin tapa juopotella. Aluksi otetaan ”pohjat” jonkun luona musiikkia kuunnellen tai jonkin muun yhteisen mukavan tekemisen merkeissä. Sen jälkeen siirrytään ravintolaan, joiden sulkeuduttua mennään kotiin tai ”jatkoille”. Karnevaali juomisella tarkoitetaan useana peräkkäisenä päivänä tapahtuvaa juomista, jossa juominen ja nukkuminen vuorottelevat. Yksilöllisellä juomisella ei ole mitään selkeää toimintakaavaa. Sen perusajatuksena on hyödyntää juomisen seurauksena syntynyttä sosiaalisuutta omaksi hyödykseen. (Maunu & Simonen 2010, 88 – 91.)

Simonen tuo nuorten juomisen sosiaalisuudesta kirjoittamassaan artikkelissa esille nuorten kolme eri juomisen sosiaalisuuden lajia. Niitä erottavat toisistaan yhdessäolon sisällön merkitys ja niiden toimintaa ohjaava logiikka. Simonen erottelee toistaan pidäkkeettömän sosiaalisuuden, tahdikkaan sosiaalisuuden ja

yksilökeskeisen sosiaalisuuden juomisen lajit. Pidäkkeetön sosiaalinen juominen on usein hyvän kaveriporukan kesken tapahtuvaa hillitöntä juhlamista, jossa minkään ei anneta vaikuttaa juomiseen. Arkielämän säännöt menettävät merkityksensä tai saavat täysin uusia merkityksiä. Juomisen tavoitteena on saavuttaa yhteinen sosiaalinen tunnetila juomalla mahdollisimman paljon. Seurauksena on, että kukaan ei voi ottaa vain vähän, koska se vaikuttaa yhteisen tavoitteeseen pääsyä. Pidäkkeetön sosiaalinen juominen pakottaa siten osallistumaan ja sitoutumaan vahvasti ja kollektiivisesti. Tahdikkaan sosiaalisuuden pääosassa ei ole alkoholi vaan yhdessäolo. Alkoholin nauttiminen kuuluu osana tilannetta ja sitä kohtuudella nauttien pyritään lisäämään osallistujien sosiaalisuutta. Tahdikas sosiaalisuus ei ole kuitenkaan alkoholin suhteen pakottava, vaan jokaisella on myös mahdollisuus kieltäytyä juomasta. Yksilökeskeisen sosiaalisuuden keskeinen seikka liittyy yksilöön ja hänen kokemuksiinsa ryhmän sisällä. Juomisen taustalla ei ole ryhmän yhteisten tavoitteiden saavuttaminen, vaan yksilön oman hyvän tunnetilan löytäminen, joka edesauttaa yhteisen sosiaalisuuden saavuttamista. Yksilökeskeisissä sosiaalisuuden tilanteissa alkoholia suurempi merkitys oikeanlaisen tunnelman saavuttamiseksi ovat yksilöiden mielentila ja ulkoiset puitteet. (Simonen 2007, 39 – 49.)

6 SOSIAALIPEDAGOGIIKKA JA EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ

Sosiaalipedagogiikka on yhteiskuntatieteisiin laajasti perustuva kasvatuksellinen oppiala, joka yhdistää pedagogisen ja sosiaalisen ja jonka tavoitteena on parempi elämä. Se tarkastelee ihmisen kasvua sosiaalisena tapahtumana ja kasvatusta pedagogisena toimintana ja näiden kahden välisiä yhteiskunnallisia ja yhteisöllisiä kytkentöjä. Sosiaalipedagogiikka käsitteen määrittely yksiselitteisesti on vaikeaa, sillä ei ole olemassa vain yhtä tai yhdenlaista sosiaalipedagogiikkaa vaan se muokkautuu jatkuvasti ajan muutoksien mukaan. Sosiaalipedagogiikan kanssa tekemisissä olevien toimijoiden omat arvot, aatteet ja uskomukset sekä myös perinteet ja erilaiset näkemykset tuovat sosiaalipedagogiikkaan omat lisänsä.

Sosiaalipedagogiikalla katsotaan olevan kaksi päätehtävää, jotka antavat perustan sen määrittelylle. Yleisenä tehtävänä on toteuttaa kaikkia koskevaa sosiaalista kasvatusta, jonka pyrkimyksenä on auttaa ihmisiä kasvamaan osaksi toimivaa yhteiskuntaa. Erityisenä tehtävänä sosiaalipedagogiikalla on erilaisten ongelmien vuoksi erityistä tukea tarvitsevien ihmisten ja heidän yhteisöjensä tukeminen ja itseapuun auttaminen, sekä syrjäytymisen ennaltaehkäisy kasvatuksellisia keinoja käyttäen. Sosiaalipedagoginen toiminta ei rajoitu mihinkään tiettyyn elämänkaaren vaiheeseen, vaan sen tarkoituksena olisi olla läpi elämän jatkuvaa toimintaa. Sosiaalipedagogiselle toiminnalle on ominaista myös kriittisyys yhteiskuntaa ja sen käytäntöjä ja rakenteita kohtaan. Pyrkimyksenä on siten saada ihmiset ajattelemaan kriittisesti ja luotua uusia toimivimpia käytäntöjä, jotka mahdollistavat hyvän, inhimillisen ja onnellisen elämän. (Kurki & Nivala & Sipilä-Lähdekorpi 2006, 9 – 10.)

Ehkäisevän päihdetyön tehtävänä on pyrkiä ehkäisemään ja vähentämään päihteistä johtuvia ongelmia sekä tukea hyvinvointia ja terveitä elämäntapoja. Sen tavoitteena on vähentää päihteiden kysyntään, tarjontaan ja saatavuutta vaikuttamalla ihmisten arvoihin ja asenteisiin, sekä lisäämällä ihmisten ymmärrystä päihteistä ja päihdeilmiöstä. (Normann & Odell & Tapio & Vuohelainen 2016, 6.) Ehkäisevää päihdetyötä pidetään perinteisesti vain valistustyönä, jolla pyritään vaikuttamaan nuorten päihdekäyttäytymiseen. Päihteistä, niiden käytöstä ja niistä johtuvista ongelmista kertominen on edelleen tärkeä osa ehkäisevää päihdetyötä. Ehkäisevän päihdetyön kohdeyryhmänä ovat tavallisesti nuoret ja tavoitteena nuorten elämänhallinnan vahvistaminen, sekä päihdeasenteisiin vaikuttaminen. Sen vuoksi ehkäisevää päihdetyötä voidaan pitää perinteisen valistustyön ohessa tapahtuvana ammatillisena kasvatuksena ja päihdeyhteytensä vuoksi tarkemmin päihdekasvatuksena. (Maunu 2012, 12.) Päihdekasvatuksesta onkin tullut tärkeä osa nuoriin kohdistuvan ehkäisevän päihdetyön kokonaisuudesta.

Ehkäisevän päihdetyön on jatkuvasti kehityttävä ja pyrittävä pääsemään syvemmälle nuorten elämään löytääkseen sieltä uudenlaisia tapoja toteuttaa tehtävänsä. Nuorille tarjotun valistuksen toimivuutta on usein epäilty. Epäilevien mielestä nuorille tarjottu valistus ei kohtaa nuorten tarpeita, sillä se ei sisällä nuorten päihdekäyttäytymisen kannalta merkityksellisiä asioita. Nuorten päihdekulttuuri imee vaikutteita ympäröiväs-

tä yhteiskunnasta ja etenkin aikuisten päihdekulttuurista, mutta nuoret eivät kuitenkaan koe saavansa aikuisilta oikeanlaista tietoa ja tukea päihteistä ja niiden käyttöön liittyvistä seikoista. Sen vuoksi olisikin tärkeää nähdä nuorten päihdekulttuuri osana isompaa kokonaisuutta, josta pitäisi kyetä löytämään nuorten arkielämän kannalta merkityksellisiä asioita. (Jaatinen 2000, 91 – 98.) Virittävällä valistuksella sen sijaan on omat puolestapuhujansa, jotka pitävät sitä hyvänä tapana valistaa ihmisiä. Virittävässä valistuksessa vaikuttamisen kohteena ei ole yksilö ja hänen käyttäytymisensä vaan vallitseva kulttuuri, jonka sisällä käytäviin keskusteluihin tarjotaan materiaalia erilaisten reaktioiden aikaansaamiseksi. (Soikkeli 2011, 46.)

Päihdekasvatus tarjoaa yhden ratkaisun tähän ongelmaan, sillä sen tavoitteena on kommunikoida erilaisten nuorten ryhmien kanssa ja ymmärtää niiden tapoja kommunikoida ja toimia. Päihdekasvatuksen onnistumisen kannalta onkin ensiarvoisen tärkeää tuntea kohderyhmänsä ja niihin vaikuttavat tekijät mahdollisimman hyvin (Mau-nu 2012, 49). Päihdekasvatuksen taustalla vaikuttavan sosiaalipedagogisen ajattelutavan mukaan nuorten kanssa pitäisi pyrkiä kaksisuuntaiseen luottamukselliseen vuorovaikutukseen. Nuori pyritään kohtaamaan sosiaalipedagogisen perusajatuksen mukaan itsenäisenä toimintaan ja ajatteluun kykenevänä yksilönä, jolla on valinnanvapaus ja vastuu elämäänsä liittyvistä asioista. Nuorten päihdekulttuurin uudistamisen suhteen päihdekasvattajien tulisikin nähdä nuoret ennemminkin omaa päihdekulttuuriansa muuttamaan kykenevänä voimana kuin vain toiminnan kohteina. (Tapio 2014, 121 – 122.) Nuorten osallistaminen, eli ottaminen mukaan aktiiviseksi toimijaksi on sosiaalipedagogisen toiminnan mukainen keino auttaa nuoria integroitumaan yhteiskuntaan ja tukea nuorten yhteiskunnallista osallisuutta. Sosiaalipedagogisessa ajattelussa osallisuus ymmärretään kuulumisena johonkin yhteisöön ja kokemuksena siitä, että tuntee kuuluvansa siihen (Nivala & Ryyänen 2013, 26).

7 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

7.1 Tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöni tilaajana toimi Preventiimi. Työn tavoitteena oli selvittää nuorten asenteita suomalaista päihdekulttuuria kohtaan ja minkälaisia kokemuksia heillä siitä on. Tavoitteena oli myös pyrkiä raottamaan nuorten ajatuksia siitä, minkälaiseksi he ajattelevat päihdekulttuurin tulevaisuudessa muokkautuvan. Tarkoituksena on keskustella nuorten kanssa nuorten oman elinympäristön päihdeilmiöistä ja saada tietoa niistä ja niihin vaikuttavista seikoista. Saatua tietoa on tarkoituksena käyttää apuna nuoriin kohdistuvan ehkäisevän päihdetyön kehittämisessä nuorten tarpeiden mukaiseksi. Kehitystyön onnistumisen kannalta nuorten omat kokemukset ja mielipiteet ja se miten he kuvaavat suhdettaan päihteisiin ovat keskeisessä roolissa. Sen vuoksi nuoret täytyy ottaa mukaan keskusteluihin ja heitä täytyy kuunnella ymmärtäväisesti ja avoimin mielin.

Päihdekasvatuksen ensisijaisena tavoitteena on pyrkiä vaikuttamaan yksilön asenteisiin, tietoihin ja käyttäytymiseen suhteessa päihteisiin. Kohderyhmän erilaisten ilmiöiden tunteminen ja niiden ymmärtäminen antavat tietoa kehittää jo olemassa olevia menetelmiä sekä synnyttää uusia entistä toimivampia menetelmiä, joiden avulla nuoria kohtaavat aikuiset ammattilaiset voivat kohdata ja ymmärtää nuoria paremmin. Nuorten arki ja arjen tapahtumat ovat tärkeässä osassa keskusteltaessa ja selvitettäessä nuorten omia päihteidenkäyttötapoja ja suhtautumista päihteisiin. Opinnäytetyöni yhtenä tehtävänä olikin pyrkiä synnyttämään nuorissa ajatuksia ja luomaan aikaiseksi keskustelua sekä saada nuoret pohtimaan millaista on kasvaa suomalaisessa päihdekulttuurissa. Tavoitteena oli saada vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Miten päihteet näyttäytyvät nuorten arjessa?
- Mitä nuoret ajattelevat päihteiden käytöstä ja päihdeilmiöistä?

- Miten nuorten näkemykset ja kokemukset vaikuttavat heidän päihdeasenteisiinsa ja -valintoihinsa?
- Millainen rooli päihteillä on nuorten mielestä suomalaisessa yhteiskunnassa?
- Millaisiin tilanteisiin päihteiden käyttö kuuluu?
- Mitkä asiat suomalaisessa päihdekulttuurissa huolettavat nuoria? Mitä he muuttaisivat? Mihin he ovat tyytyväisiä?

7.2 Tutkimuskohde ja -ympäristö

Tutkimuksen kohteeksi oli aluksi tarkoitus ottaa nuoria aina 29 ikävuoteen asti. Ikähaarukkaa päätettiin kuitenkin pienentää tutkimuskohteiden löytämisen ja tutkimuksen hallittavuuden vuoksi. Tutkimus päätettiin rajata koskemaan 12 – 19-vuotiaita kuopiolaisia nuorisotiloilla käyviä nuoria. Kyselyn tarkoituksena oli saada tietoa nuorten päihdekulttuurista ja katsottiin, että 12 – 19-vuotiaat kuuluisivat sellaiseen ikäryhmään, joilta saisi parhaiten siihen liittyvää tietoa. Kyseisen ikäisten nuorten elämässä tapahtuu paljon asioita ja päihteet tulevat usein myös kuvaan mukaan. Sitä nuoremmilla ei todennäköisesti ole vielä omakohtaisia näkemyksiä ja kokemuksia nuorten päihdekulttuurista tai psyykkistä kykyä keskustella siitä. Yli 19-vuotiaiden kohdalla suurimmaksi ongelmaksi koettiin heidän löytämisensä ja saamisensa osallistumaan keskusteluihin. Nuorisotiloilla käyvät nuoret kuuluvat enimmäkseen kyseiseen ikähaarukkaan ja sen vuoksi nuorten kohtaamispaikoiksi valittiin kaksi kuopiolaista nuorisotilaa. Tarkoituksena oli helpottaa oikean ikäisten nuorten löytämistä ja saamista osallistumaan keskusteluun. Nuorisotilojen käyttö tapaamisiin ei kuitenkaan helpottanut tutkimuksen tekoa alkuperäisen olettamuksen mukaisesti. Ongelmaksi muodostuivat haastattelujen ajankohdan aikoihin nuorisotiloilla järjestettävä muu toiminta, sekä ohjaajien lomat. Yhteyden saaminen nuorisotilojen ohjaajiin oli välillä melko hankalaa ja sen vuoksi haastattelujen tekeminen venyi useiden viikkojen ajalle. Oman vaikeutensa muodostivat myös oikean ajankohdan valinta riittävän määrän ja oikean ikäisten nuorten saamiseksi haastatteluihin. Ohjaajien avulla pyrin tavoittamaan nuoria ja ilmoittamaan heille ennakoon tulevani tekemään haastatteluja. Ennakkoilmoittelusta ja osallistuneille palkinnoiksi lupaamistani herkuista huolimatta

oikean ajankohdan valinta nuorten paikalle saamiseksi meinasi olla toisella nuorisotalolla vaikeaa.

Tutkimus toteutettiin täysin anonyymisti. Nuorten nimiä tai mitään muutakaan sellaista tunnistetietoa ei tutkimukseen liitetty, josta nuoria olisi voinut tunnistaa. Edes nuorien tapaamispaikoiksi valittuja nuorisotiloja ei nimetä. Ikä ja sukupuoli ovat ainoat nuorista ilmenevät asiat tutkimuksessa. Tarkoituksena oli saada nuoret käymään avointa ja luottamuksellista keskustelua ja saada siten tutkimuksen kannalta oikeanlaista ja tärkeää tietoa. Aihe saattaa olla monelle nuorelle hyvinkin henkilökohtainen ja herkkä ja sen vuoksi keskusteluun osallistuvien välit täytyvät olla hyvät ja luottamukselliset. Nuorten saaminen puhumaan avoimesti itseään koskevista asioista vaatiikin tilanteelta ja ennen kaikkea keskustelun vetäjältä nuorten onnistumisen kohtaamisen kannalta tärkeiden perusajatusien ymmärtämistä ja osaamista. Preventiimin suunnittelija Marjo Kolehmainen tuo kirjoituksessaan esille tällaisia tärkeitä seikkoja, jotka jokaisen aikuisen pitäisi muistaa keskustellessaan nuoren kanssa nuorelle tärkeistä ja vaikeista asioista. Nuoren kanssa pitäisi pystyä puhumaan niin, että nuoren on helppo ymmärtää asioita ja niiden merkityksiä. Nuorta ei pidä myöskään tyrmätä omilla mielipiteillään, vaan nuoren sanomisia ja mielipiteitä pitää kunnioittaa. Näiden lisäksi myös aikuisen aitous ja aito kiinnostus nuoren sanomisista ja elämästä, rentous ja huumorintaju sekä erilaisten menetelmien hyödyntäminen ovat avain onnistuneeseen kohtamiseen nuoren kanssa. (Kolehmainen 2017.)

7.3 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu

Tutkimusmenetelmänä käytin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Laadullinen tutkimusmenetelmä soveltuu menetelmänä hyvin silloin, kun halutaan tutkia käyttäytymistä ja sen seurauksia eri yhteyksissä ja saada tutkittavien ihmisryhmien omia kokemuksia ja havaintoja asioista ja tilanteista (Hirsjärvi & Hurme, 2008, 27). Tarkoituksena oli tutkia nuorten oikeaa elämää yleisesti ja löytää sieltä nuorten elämään ja päihdekulttuuriin konkreettisesti vaikuttavia asioita ja sen vuoksi valitsin kvalitatiivinen tutkimusmenetelmän.

Aineiston keräämisen toteutin teemahaastattelun keinoin, joka on eräs laadullisen tutkimusmenetelmän toteutustapa. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu menetelmä, jonka avulla aihetta ja siihen liittyviä tutkimuskysymyksiä lähestytään ja niihin pyritään löytämään vastauksia erilaisten aiheen kannalta oleellisten teemojen ja niihin kohdistuvien valmiiksi mietittyjen kysymysten kautta (Tuomi & Sarajärvi 2002, 77). Teemahaastattelussa ei tarvitse noudattaa sitovasti etukäteen valmisteltua haastattelusuunnitelmaa. Haastattelija voi esittää kysymykset haluamassaan järjestyksessä ja sanamuodossa haastattelun etenemisen mukaan (Hirsijärvi & Remes & Sajavaara 2000, 194). Teemahaastattelu antaa myös haastateltaville mahdollisuuden keskustella asioista vapaasti ja tuoda omia ajatuksiaan esille sekä tehdä esimerkiksi tarkentavia kysymyksiä aiheesta (Hirsijärvi & Hurme 2001, 47). Haastattelijan tehtävänä onkin pitää haastateltavat oikeassa aiheessa ja tarvittaessa ohjata ja edistää haastattelun kulkua. Puolistrukturoidun teemahaastattelun valitsin menetelmäksi, sillä aikomuksena oli käydä nuorten kanssa vapaamuotoista ja rentoa keskustelua, jossa eteneminen tapahtuisi paljon nuorten ehdoilla.

Keräsin aineistoni haastattelemalla kahdella eri kuopiolaisella nuorisotilalla yhteensä 19 nuorta. Nuorista 6 oli tyttöjä ja loput poikia. Haastattelujen käytännön toteutus alkoi yhteydenotolla nuorisotilojen ohjaajiin saadakseni luvan toteuttaa haastattelut ja sopiakseni haastattelujen ajankohdat. Kummassakin valitsemassani nuorisotilassa asiaan suhtauduttiin hyvin myönteisesti ja sainkin haastattelut toteutettua maaliskuun ja huhtikuun vaihteessa 2018. Nuorisotiloilla kävin vielä paikalla olevan ohjaajan kanssa läpi mitä olin tekemässä ja miksi ja mitä sen tekemiseksi tarvitsen. Kerroin ohjaajille tekeväni opinnäytetyötä, jonka tavoitteenani olisi saada tietoa kuopiolaisten nuorten päihdekulttuurista ja siihen liittyvistä seikoista. Kerroin, että tarkoitukseni olisi haastatella nuorisotiloilla käyviä 12 – 19-vuotiaita nuoria, joiden kanssa aihetta olisi tarkoitus lähestyä pienissä ryhmissä keskustellen erilaisten teemojen kautta. Teemojen avulla pyrkisin selvittämään nuorten kokemuksia, mielipiteitä, asenteita, ajatuksia ja tulevaisuuden näkemyksiä nuorten päihdekulttuurista, millaista suomalaisessa päihdekulttuurissa on nuorten mielestä kasvaa ja millaiseksi se tulevaisuudessa muokkautuu. Alun perin myös ohjaajien kanssa oli tarkoituksena käydä kahdenkeskisiä keskusteluja, joissa ohjaajat olisivat voineet kertoa näkemyksiään ja kokemuksiaan nuorten päihdekulttuurista nuorten näkökulmasta. Opinnäytetyötäni ohjaa-

van lehtorin mielestä näkemykset eivät kuitenkaan olleet niin merkityksellisiä ja pää-tinkin jättää ne tekemättä. Haastatteluja varten sain molemmilla nuorisotiloilla käyt-tööni erillisen rauhallisen tilan, johon ohjaajien avustuksella sain kerättyä riittävän määrän sopivan ikäisiä nuoria. Haastattelut tapahtuivat neljässä eri ryhmässä, joissa nuorten määrät vaihtelivat neljästä kuuteen. Kahdessa ryhmässä kaikki osallistujat olivat poikia, yhdessä vain tyttöjä ja yhdessä molempia. Ennen haastattelun aloitta-mista kävin nuorten kanssa läpi kuka olin ja mitä olin tekemässä. Kerroin nuorille nauhoittavani keskustelut ja tekeväni muistiinpanoja, mutta käsitteleväni saamiani tietoja luottamuksellisesti ja anonyymisti. Pyysin nuorilta myös luvan käyttää heidän sanomisiaan sellaisenaan osana tekstiä. Sain kaikilta nuorilta suostumuksen toteut-taa kyseiset asiat. Haastattelua varten olin valmistanut jo etukäteen teemahaastatte-lun mukaisesti haastattelurungon, johon olin pyrkinyt löytämään nuorten päihdekult-tuuriin liittyen oikeanlaisia teemoja. Teemoja, joiden avulla keskustelu eteni, olivat päihteet arjessani, vapaa-aika/kaverit, perhe/koti, media, päihteet ja yhteiskunta, se-kä tulevaisuus.

7.4 Aineiston analysointi

Haastatteluista saamani aineiston analysoin aineistolähtöistä sisällönanalyysia käyt-täen. Sisällönanalyysilla tarkoitetaan kirjoitettujen, kuultujen tai nähtyjen sisältöjen analyysia väljänä teoreettisena kehyksenä. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa on tarkoituksena käsitteitä yhdistelemällä saada vastauksia tutkimuksen pohjana ole-viin kysymyksiin. Aineistosta pyritään löytämään tutkimuksen kannalta oleellisia asioi-ta, jotka luokitellaan, teemoitellaan tai tyypitellään. Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä, johon kaikki laadullisen tutkimuksen analyysi-menetelmät perustuvat. Sitä voidaan käyttää analyysimenetelmänä kaikissa laadulli-sissa tutkimuksissa. (Tuomi & Sarajärvi 2002,93.)

Haastatteluista saamieni aineistojen käsittelyn aloitin kirjoittamalla ne ensin tekstimuotoon eli litteroinnilla. En toteuttanut litterointia kaikilta osin sanatarkasti, vaan yritin löytää haastatteluista tutkimukseni kannalta oleellisia asioita. Litterointia ei tarvitse aina kaikissa yhteyksissä toteuttaa yksityiskohtaisesti (Hirsijärvi & Hurme

2001, 140). Litteroinnin jälkeen kävin haastattelut muutamaan kertaan läpi kuuntelemalla ne ja käyttämällä apuna haastatteluista tekemääni tekstiä. Kuuntelukertojen aikana tein litteroituun tekstiin merkintöjä kuka mitäkin oli sanonut ja lisäsin myös muita omia huomioitani. Kuuntelujen jälkeen rupesin käymään tekstejä lävitse etsiäkseni yhtäläisyyksiä ja ryhmitelläkseni sitä tutkimuskysymyksiä silmälläpitäen. Käytin tutkimuskysymyksiä teemoittelun pohjana ja keräsin aineistosta jokaisen teeman alle siihen oleellisesti liittyvät kohdat. Tietojen ja siten myös tekstin vähäisen määrän vuoksi en katsonut tarpeelliseksi ruveta tekemään erillistä taulukointia, johon olisin luokitellut tietoja ja jakanut niitä erillisiin alaluokkiin. Käytän kirjoituksessani jonkin verran nuorten alkuperäisiä sanomisia. Sitaatit toimivat myös osaltaan todisteena oikean tutkimusaineiston olemassaolosta. Sitaattien käytön tulisi olla hyvin mietittyä ja voiko niiden käyttö aiheuttaa ongelmia tutkimuksen anonymiteetin kanssa. (KvaliMOTV - 7.3.4 Teemoittelu.) Sitaattien käytön kanssa pyrinkin toimimaan hyvin harkitusti ja miettimään tarkasti jokaisen käyttämäni sitaatin merkitystä kyseisen aiheen kannalta.

8 TULOKSET JA NIIDEN TARKASTELUA

8.1 Pääteet arjessa

”Nuuskaa pääasiassa. Jonkin verran alkoholia. Tupakkaa joskus, mutta harvemmin”

Haastatteluihin osallistuneiden nuorten mukaan päihteet ovat riippuvuutta aiheuttavia aineita. Päihteiksi nuoret nimesivät alkoholin, huumeet, nuuskan ja tupakan. Haastattelemistani nuorista kahdeksan ei käyttänyt itse minkäänlaisia päihteitä. Iältään he olivat 12 – 14-vuotiaita ja puoliksi tyttöjä ja poikia. Kaikki muut nuoret kertoivat käyttävänsä nuuskaa, alkoholia tai tupakkaa. Suosituin päihde oli nuuska, jota useimmat pojat kertoivat käyttävänsä lähes päivittäin. Muilla pojilla käyttö oli

epäsäännöllisempää ja yksikään tyttö ei kertonut käyttävänsä nuuskaa. Kaikki päihteitä käyttävät nuoret kertoivat käyttävänsä alkoholia. Alkoholin käytössä oli selkeitä eroavaisuuksia haastateltavien nuorten kesken. Osa nuorista kertoi käyttävänsä alkoholia viikoittain, lähinnä pojat ja osalle alkoholin käyttö oli täysin satunnaista. Myös kertajuomisen määrät vaihtelivat muutaman vanhemman pojan joskus humalahakuisesta juomisesta tyttöjen käyttämään vähäiseen alkoholimäärän. Tupakointi ei ollut haastateltujen nuorten keskuudessa kovinkaan suosittua, eikä kukaan kertonut polttavansa säännöllisesti. Vain yksi pojista kertoi harrastavansa rahapelaamista melko säännöllisesti. Kaikki päihteitä käyttävät kertoivat oman päihteiden käyttönsä olevan niin vähäistä tai hyvin kontrollisissa, ettei siitä aiheudu heidän omasta mielestään heille itselleen tai ympäristölleen haittaa. Päihteitä käyttävät nuoret kertoivat aloittaneensa päihteiden käytön seiskaluokalla pääasiassa tupakan poltolla. Yksi pojista ilmoitti kokeilleensa ensimmäisenä nuuskaa. Myös päihdekokeilunsa tupakalla aloittaneet pojat olivat kertomansa mukaan siirtyneet kuitenkin melko pian käyttämään nuuskaa.

”Sit ku kaikki meni ulos, niin mämenin mukana, ku en halunnu jäädä yksin sisälle. Ja sit sitä oli vähän sillai niin ku, no heitä. Olisin varmaan voinu olla polttamattaki, eikä se olis ketään haitannu. Mut jotenki siinä oli vaan sellanen tilaisuus, jota käytti aina hyväks”

Aloittamisen syyksi nuoret kertoivat kokeilun halun, tilanteen tai kaverit käyttivät. Kukaan nuorista ei ollut kertomansa mukaan kokenut missään vaiheessa minkäänlaista sosiaalista painetta syyksi käyttää päihteitä. Jokainen oli aloittanut kokeilemaan tai käyttämään täysin omasta aloitteesta ja halusta. Päihteiden käyttö tapahtui nuorten mukaan pääasiassa ulkona ja täysi-ikäisten osalta myös baarissa. Täysi-ikäiset nuoret hankkivat päihteensä tavallisesti itse ostamalla. Nuoret kertoivat joskus myös hankkivansa päihteitä kavereiden kautta tai hakijan avulla. Päihteiden aiheuttamista haitoista vanhempaan ikäryhmään kuuluvilla nuorilla oli jonkinlainen käsitys, kun taas nuoremmilla ei ollut selkeää ymmärrystä niistä. Nuorempien osalta asia olikin hyvin ymmärrettävää, sillä he eivät itse käyttäneet mitään päihteitä, eikä päihteistä kertomansa mukaan ole vielä puhuttu koulussa tai kenenkään kotona.

juurikaan mitään. Haitoiksi nuoret nimesivät terveydelliset seikat: *”Alkoholi ja tämmöset saattaa vaikuttaa aivoihinkin ja maksaan”, ”Tupakasta voi tulla syöpä”*. Päihteiden aiheuttama riippuvuus ja *”Elämä menee perseelleen”* tai *”Rahaa menee nuuskaan”* olivat myös nuorten vastauksia päihteiden haittoihin. Haastateltavien nuorten kaveripiireissä päihteitä käytetään haastateltavien nuorten tapaan vaihtelevasti. Yleisimmin käytettävät päihteet olivat nuuska, alkoholi ja tupakka. Nuorten kertoman mukaan nuorten omalla tai kavereiden päihteiden käytöllä ei ole ollut merkittäviä vaikutuksia nuorten omaan elämään. Nuorista vain yhdellä oli säännöllinen harrastus, jossa nuoren kertoman mukaan ei juurikaan päihteitä käytetty.

”Ei ne sillee kuitenkaan juo paljoo, hyvin harvoin. Joskus saattaa saunan jälkeen pari kaljaa”

Haastateltavien nuorten vanhemmat käyttävät nuorten kertoman mukaan päihteitä hyvin vähän. Vanhempien eniten käyttämä päihde oli alkoholi. Muutama nuori kertoi vanhempien käyttävän myös nuuskaa ja tupakkaa. Kukaan haastateltavista nuorista ei kokenut vanhempiensa päihteiden käyttöä ongelmalliseksi eikä vanhempien päihteiden käytöllä ollut nuorten kertoman mukaan vaikutusta heidän omaan päihdekäyttäytymiseen. Vanhempien suhtautumisessa nuorten päihteiden käyttöön oli eroja. Osa nuorista kertoi vanhempien suhtautuvan nuoren päihteiden käyttöön hyvin jyrkästi ja osa hyvinkin välinpitämättömästi. Muutama nuori ei ollut uskaltanut kertoa vanhemmilleen päihteiden käytöstään vaan käyttivät päihteitä vanhemmiltaan salaa.

”Kyllä niitä näkee ja kun tuntee porukkaa, niin sitten tietää ketkä käyttää ja ketkä ei tai sillee”

Monet haastateltavista nuorista kertoivat törmäävänsä arjessaan silloin tällöin huumeisiin, eritoten kannabikseen sekä tuntevansa nuoria, jotka käyttävät niitä. Kukaan haastatteluihin osallistuneista nuorista ei ollut kertomansa mukaan itse

koskaan kokeillut kannabista tai muita huumaavia aineita, eikä myöskään väärinkäyttänyt lääkkeitä.

8.2 Nuorten ajatuksia

”Kovassa suosiossa on”

Haastatteluihin osallistuneilla nuorilla, jotka itse käyttivät päihteitä tai joiden kaveripiirissä käytettiin päihteitä, oli melko selkeä näkemys päihteiden käytön suosion lisääntymisestä nuorten keskuudessa. Yhtenä tärkeimpänä syynä kyseiseen kehitykseen nuoret pitivät nuorten asenteiden muuttumista myönteisemmiksi päihteitä kohtaan. Asenteiden muuttuminen näkyi alkoholin ja kannabiksen osalta käytön lisääntymisenä, mutta selkeästi se näkyi erityisesti nuuskan suhteen. Erään nuuskaa käyttävän vanhemman pojan lausahdus tuo asian hyvin esille. *”Nuuskan suosio on lisääntynyt ihan valtavasti”*. Muina syinä päihteiden käytön lisääntymiselle nuoret pitivät päihteiden saatavuuden helpottumista, joka usein voi edistää nuorten päihteiden kokeilunhalua ja aikuisten esimerkkiä. Myös nuorten omien ongelmien lisääntymistä pidettiin yhtenä syynä lisääntyneeseen käyttöön. Keskusteluissa nuorten kanssa ilmeni, että päihteiden käyttöön ei liity mitään trendikästä tai ihmeellistä. Varsinkin vanhempaan ikäryhmään kuuluvien mielestä päihteiden käyttö oli ihan tavallista ja normaalia.

”Mun mielestä on ihan tyhmää käyttää mitään huumeita tai päihteitä. Eihän se sillee oo yhtään järkevää”

Vaikka nuoret pitivätkin päihteiden käyttöä tavallisena tai normaalina toimintana oli kaikkien haastatteluihin osallistuneiden nuorten suhtautuminen päihteisiin silti melko negatiivinen. Myös ne nuoret, jotka itse käyttivät, olivat vahvasti sitä mieltä, että

päihteiden käytössä ei ole mitään järkeä. Nuorten mielestä kenenkään ei kannattaisi aloittaa päihteiden käyttöä tai eivät ainakaan suosittelisi aloittamista kenellekään niiden käytöstä seuraavien haittojen, kuten päihteiden aiheuttaman riippuvuuden vuoksi. Eräs nuuskaa säännöllisesti käyttävistä nuorista kertoi halunneensa jo pitkään lopettaa nuuskan käytön, mutta huonoin tuloksin *”Oon ajatellu ja yrittänytki lopettaa, mutta en oo onnistunu, ku koko ajan tekee mieli ja ku muut käyttää”*.

”Moni aattelee, että siinä (kannabis) ei olis niin paljon haittoja, ku alkoholissa. Mut onhan siinäki ihan oikeesti niitä riskejä”

Kannabista näkyy nuorten kertoman mukaan nuorten elinympäristössä koko ajan enemmän ja enemmän. Nuorten suhtautuminen kannabikseen oli hyvin kielteinen ja he pitivätkin kokeilun ja käytön lisääntymistä huonona asiana. Kenelläkään haastatteluihin osallistuneilla nuorilla ei ollut kertomansa mukaan omakohtaista kokemusta kannabiksen käytöstä, mutta joillakin oli ollut kannabista käyttäviä kavereita. Näiden kavereiden käytön kautta nuoret olivat nähneet mitä kannabiksen käytöstä seuraa ja käytön seurauksena näistä kavereista oli tullut erään pojan sanoin *”Semmosia entisiä kavereita enemmänki”*. Joidenkin kannabista käyttäneiden kavereiden mielestä *”kannabis on niin ku luonnontuote eikä aiheuta mitään”* ja selitelleet sillä käyttöönsä. Haastattelemani nuoret kuitenkin pitivät kannabista aivan yhtä haitallisena tai jopa haitallisempaa kuin esimerkiksi alkoholi. Yhtenä kannabiksen käytöstä aiheutuvana haittana nuoret toivat esille myös niin sanotun ”porttiteorian”. Pitkään jatkuneesta säännöllisestä käytöstä johtuen osa käyttäjistä voi kokea, että cannabis ei enää tuota sellaisia tuntemuksia tai hyvää oloa kuin aikaisemmin. Seurauksena voi olla kiinnostuksen loppuminen kannabiksen käyttöön ja siirtyminen vahvempien ja entistä haitallisempien aineiden käyttäjäksi. Kuten eräs tytöistä sanoi *”Ku porukka vanhenee, niin jotenkin ei se cannabis enää jaksa kiinnostaa ketään tai se on vähän niin ku semmonen niin ku alkoholi, ettei sitä jaksa enää vetää, vaan sitten on jotain vahvempaa”*. Nuorten mielestä kannabista on helppo saada sen yleisyyden vuoksi. Helppo saatavuus on voinut olla yhtenä syynä kannabiksen lisääntyneeseen suosioon, sillä päihteiden helpon saatavuuden on todettu altistavan nuoria kokeilemaan ja käyttämään päihteitä.

8.3 Kokemuksien ja näkemysten vaikutukset päihteiden käyttöön

"Ainakin alkoholiin ihan ok. Huumausaineisiin ei. Tupakkatuotteisiin mulla on ihan yks ja sama jos joku polttaa tai käyttää"

Useat tapaamistani nuorista kertoivat päihteiden käytön alkaneen nuuskan kokeilulla ja käyttivät sitä vielä haastatteluiden aikoihinkin säännöllisesti. Nuorten suhtautuminen nuuskaan oli vaihtelevaa, mutta pääosin melko neutraalia. Varsinkin tyttöjen suhtautuminen oli aika negatiivinen ja heidän mielestään nuuskan käyttö olikin *"ällöttävää"*. Nuuskaa käyttävien poikien mukaan käytön taustalla ei heidän kohdallaan ainakaan enää ole hyvien tuntemusten hakeminen. Nuuskan käyttö ei heidän mukaansa tuota enää edes mitään mielihyvää, vaan on lähinnä *"paha tapa"*. Suhtautumisestaan huolimatta nuoret kuitenkin käyttivät itse tai hyväksyivät myös muiden nuuskan käytön, koska nuuskan katsottiin olevan vähiten haitallinen päihde. Tupakan kohdalla tilanne oli aikalailla samanlainen kuin nuuskan. Nuoret pitivät tupakointia melko normaalina nuorten tapana ja siihen suhtauduttiinkin myös siten. Tupakan poltolla tiedettiin olevan haittavaikutuksia, mutta nuorten mielestä ne eivät olleet kovinkaan merkittäviä. Nuoret tiedostavat esimerkiksi tupakan aiheuttamat terveyshaitat tai mahdollisuuden tulla riippuvaiseksi nikotiinista, mutta jatkavat siitä huolimatta polttamista. Alkoholi on useiden tutkimusten mukaan suomalaisten nuorten suosima päihde ja usein se ensimmäinen päihde jota kokeillaan. Vaikka jotkut haastattelemistani päihteitä käyttävistä nuorista kertoivat aloittaneensa päihteiden kokeilun ja käytön joko nuuskalla tai tupakalla, oli alkoholista kuitenkin tullut heille mieluisin päihde. Nuoret suhtautuivat alkoholiin hyvin positiivisesti ja pitivät juomista hyväksyttävänä tapana, jota lähes kaikki nuoret tekevät. Nuorilla oli pääosin hyviä kokemuksia juomisesta ja siitä tulee nuorten kertoman mukaan hyvät fiilikset ja käyttö liittyy yleensä johonkin mukavaan asiaan tai tekemiseen. Pojat kertoivat joskus joitakin ylilyöntejä sattuneen *"Välillä tulee juotua se pari liikaa"*. Alkoholilla käyttävillä tytöillä sen sijaan juominen oli heidän omien sanojensa mukaan pysynyt aina hyvin kontrollissa, eikä mitään typerää ollut koskaan sattunut *"Jos on jotkut pippalot tai jotkut, niin juon vaan muutaman. Sitten se on niin ku siinä"*. Vanhempiensa alkoholin käytön suhteen nuorilla ei juurikaan ollut mitään pahaa

sanottavaa. Niillä vanhemmilla, jotka käyttivät alkoholia, käyttivät sitä nuorten kertoman mukaan maltillisesti, eikä juomisesta aiheutunut mitään ongelmia. Vanhempien suhtautuminen alkoholiin ja hyvät juomatavat toimivat siten positiivisena vaikuttimena nuorten suhtautumisessa alkoholiin. Positiivisten kokemustensa vuoksi nuoret eivät aio lopettaa juomista, vaan aikovat käyttää sitä myös jatkossakin.

Huumeisiin ja kaikenlaisiin huumaaviin aineisiin ja niiden käyttöön haastattelemillani nuorilla oli hyvin selkeä ja yksimielinen näkemys. Kaikki suhtautuivat niihin kielteisesti, eivätkä itse käyttäneet tai hyväksyneet kaveripiirinkään käyttöä. Keskusteluista kävi myös selkeästi ilmi nuorten vanhempien suhtautumisen erityisesti huumeisiin olevan todella kielteinen. Muutamat nuorista kertoivat keskustelleensa paljon vanhempiensa kanssa huumeista ja päätyneensä osittain sen vuoksi olemaan käyttämättä niitä.

"Jos mä käyttäisin jotakin aikuisena, niin se olis ehkä enemmänkin se alkoholi ku mitkään tupakkatuotteet tai huumeet"

Tulevaisuuden päihteiden käytöstään useimmilla nuorilla oli melko selkeä näkemys. Vanhempien mielipiteet ja nuorten oma näkemys huumeista ja ymmärrys niiden käytön aiheuttamista monenlaisista ongelmista ovat vaikuttaneet nuorten asenteisiin niin voimakkaasti, että kenelläkään ei ollut omien sanojensa mukaan aikomusta käyttää tai edes kokeilla huumeita tai muita huumaavia aineita koskaan. Tupakkatuotteiden osalta näkemykset eivät olleet nuorten keskuudessa aivan niin selkeitä. Osalla tupakkatuotteita käyttävistä nuorista oli aikomuksena käyttää niitä myös tulevaisuudessa, mutta huomattavasti vähemmässä määrin kuin nykyisin. Suurin osa tupakkatuotteita käyttävistä nuorista kertoi haluavansa jossakin vaiheessa elämänsä kokonaan eroon niistä. Alkoholin suhteen tilanne oli taas aivan päinvastainen. Kaikki päihteitä käyttävistä nuorista aikoivat jatkaa alkoholin käyttöä myös tulevaisuudessa. Käyttömäärien ja kertojen suhteen nuorilla oli myös hyvä ja järkevä näkemys, kuten eräs vanhemmista tytöistä sanoi, *"mut sillee järkevästi. Ei sitä sitten kymmenen vuoden päästä kuitenkaan joka viikonloppu. Ehkä kerran*

kuussa tai silloin tällöin”. Lähes kaikki kahdeksan nuorempaan ikäryhmään kuuluvaa nuorta, jotka eivät käyttäneet mitään päihteitä, olivat myös myötemielisiä tulevaisuuden alkoholin käytön suhteen. Vain kahdella heistä ei ollut minkäänlaista ajatusta alkoholin käytöstään tulevaisuudessa. Heille eräänä vaihtoehtona oli olla käyttämättä mitään päihteitä milloinkaan, edes alkoholia, vaan pysyä täysin raittiina.

8.4 Päihteet ja yhteiskunta

”Aika paljon vaikuttaa, mutta en sanois että liikaa”

Haastattelemieni nuorten mielestä päihteillä on jonkinlainen vaikutus suomalaiseen yhteiskuntaan, mutta pitivät vaikutusta kuitenkin melko vähäisenä. Nuorilla ei ollut selkeästi käsitystä siitä, miten iso rooli päihteillä on tai miten iso ongelma ne oikeastaan ovat suomalaisessa yhteiskunnassa. Nuoret ymmärsivät päihteiden liikakäytöstä seuraavan monenlaisia ongelmia käyttäjälle itselleen, läheisille, sekä lähiympäristölle. Nuoret tiedostivat myös päihteiden liittyvän rikoksiin ja väkivallan tekoihin, joista koituvat ongelmat ja maksut jäävät usein yhteiskunnan maksettaviksi. Heillä ei tuntunut kuitenkaan olevan tarkempaa käsitystä siitä, mitä ihmiset joutuvat kokemaan tai miten paljon yhteiskunta joutuu käyttämään varoja ja muita resursseja päihteiden liikakäytöstä johtuvien ongelmien hoitoon. Uuden alkoholilain vaikutuksista nuoret olivat enimmäkseen sitä mieltä, että sillä ei olisi juurikaan mitään vaikutusta eikä lisäisi juomisesta aiheutuvia ongelmia, kuten yksi vanhemmista pojista asian ilmaisi *”Ei vaikuta mitenkään mihinkään”*. Kaksi vanhempaa tyttöä taas oli sitä mieltä, että ongelmat saattaisivat lisääntyä vahvempien juomien helpomman saatavuuden vuoksi.

”Varsinkaan niistä päihteiden aiheuttamista ongelmista ei sillai niin ku puhuta”

Nuorten mielestä päihteistä ei suomessa puhuta liikaa, mutta keskustelun pitäisi olla monipuolisempaa ja etenkin päihteiden aiheuttamista ongelmista pitäisi puhua enemmän ja avoimemmin. Kaikki nuorista kertoivat käyttävänsä jotakin mediaa, enimmäkseen somea. Noin puolet nuorista kertoi lukevansa sieltä tai muista medioista joskus jotain päihteisiin liittyviä kirjoituksia. Medioiden tapa kirjoittaa nuorten päihdeasioista oli nuorten mielestä melko neutraalia, eikä ole siten vaikuttanut mitenkään yhdenkään nuoren päihdekäyttämiseen. Päihdevalistuksen suhteen nuoret halusivat muutoksia, mutta eivät osanneet tarkemmin sanoa minkälaisia. Valistuksen ei pitäisi olla kuitenkaan pelkkää ongelmista *"paasaamista"*, vaikka sekin on erään nuoren sanoin *"paikallaan tiettyssä iässä"*. Päihteitä käytetään aina ja tullaan aina käyttämään ja nuorten mielestä *"Pitäisi ehkä kiinnittää enemmänkin huomiota valistuksessa miten niitä käytetään"*.

8.5 Käyttötilanteet

"Mä lähen sillai kavereitten kaa baariin jos lähetään pitää hauskaa"

Tavallisin syy haastateltavien nuorten alkoholin käytölle oli hauskan pitäminen. Alkoholin koettiin poistavan estoja ja helpottavan siten sosiaalista kanssakäymistä muiden nuorten kanssa. Alkoholin syyksi on myös helppo laittaa kaikenlainen *"hölmöily"*.

"Joskus jos vituttaa, niin tulee juotua, vaikka ei oo hauskaakaan"

Aina juomisen tarkoituksena ei kuitenkaan ole vain hauskanpito. Nuoret kertoivat käyttävänsä alkoholia joskus myös poistamaan henkistä pahaa oloa, kuten ahdistusta tai *"vitutusta"*. Nuorille on usein aika vaikeaa tuoda pahaa oloaan julki tai heillä ei ole mitään keinoa käsitellä sitä ja alkoholista saattaakin siten tulla keino

purkaa näitä huonoja tuntemuksia. Syyn juomiseen tarjoavat nuorten mielestä myös juhlat tai muut vastaavat tilanteet sekä tylsyys. Haastatelluista nuorista vain yhdellä oli säännöllinen harrastus. Muilla alkoholia käyttävillä nuorilla ei ollut mitään säännöllistä harrastusta tai muutakaan järkevää tekemistä, jolla tylsistymisen voisi välttää. Nuorten mukaan Kuopiossa olisi kuitenkin hyvin erilaisia mahdollisuuksia harrastaa tai tehdä jotakin mielekästä. Nuoret kertoivat joskus myös juovansa ihan ilman mitään selkeää syytä kavereita nähdessään.

8.6 Suomalainen päihdekulttuuri

”Huumeiden käyttö varmaan yleisesti lisääntyy tulevaisuudessa”

Suomalaisessa päihdekulttuurissa haastattelemani nuoria huolestutti erityisesti huumeiden käytön lisääntyminen tulevaisuudessa. Nuorten mielestä asenteet huumeita ja muita huumaavia aineita kohtaan ovat yleisesti muuttuneet myötämielisemmiksi. Asenteiden muuttuminen ja huumeiden helppo saatavuus ovat nuorten kokemusten ja näkemyksien mukaan syynä siihen, että huumeiden käyttö on selkeästi lisääntynyt varsinkin nuorten keskuudessa ja tulee jatkamaan sitä myös tulevaisuudessa. Nuoret epäilivät ja myös osittain pelkäsivätkin asenteiden huumeita kohtaan muuttuvan niin paljon, että niiden käyttöä ruvetaan yleisesti pitämään normaalina ja hyväksyttävänä toimintana ja käytöstä tulee yhtä yleistä kuin alkoholin tai tupakkatuotteiden käytöstä.

”Jos vertaa (suomalaisia) johonkin muuhun maahan tai keskieurooppalaiseen kulttuuriin, niin se ei toimis, että saisit myydä siinä torilla viinaa, niin siinähan olis suomalaiset kaikki ihan päissään. Ei suomeen vielä pysty tulemaan semmonen täysin vapaa alkoholikulttuuri. Mutta voihan se olla, että parin vuosikymmenen kuluttua asiat on muuttunu”

Suomalaisille edelleen tavallinen tapa käyttää alkoholia humalahakuisesti oli nuorten mielestä asia, jota he haluaisivat muuttaa suomalaisessa päihdekulttuurissa. Toiveena oli, että suomessa osattaisiin nauttia alkoholia sivistyneesti, eikä aina vedettäisi ”*päättä täyteen*”. Nuorten mielestä kaikkien pitäisi pystyä juomaan niin, että siitä ei aiheutuisi kenellekään minkäänlaista haittaa. Nuoret olivat hyvin toiveikkaita ja uskoivat asenteiden muuttuvan humalajuomisen suhteen parempaan tulevien sukupolvien myötä. Tutkimuksien mukaan humalajuominen on vähentynyt tasaisesti muutamaa viime vuotta lukuun ottamatta. Nuorten mielestä humalahakuisuus näkyy myös jonkin verran nuorten omassa elinympäristössä. Nuoret kertoivat myös itse välillä ottavansa vähän liikaa, mutta harvemmin ja osaavansa pääosin kontrolloida juomistaan melko hyvin. Kaikkien haastatteluihin osallistuneiden nuorten vanhemmat käyttävät nuorten kertoman mukaan alkoholia kohtuudella ja järkevästi toimien siten hyvinä malleina nuorille.

”Minun mielestä ku huumeet on kiellettyjä, niin niiden pitäisi olla kiellettyjä ja niin ku tupakkaaki vähentää. Minun mielestä kaikki on ihan hyvin nyt.

Nuorten mielestä suomalaisessa yhteiskunnassa asiat päihteiden suhteen ovat nykyisin yleisesti ottaen melko hyvin huumeita ja humalajuomista lukuun ottamatta. Huumeita ja eritoten kannabista ja niiden käyttöä nuoret eivät vapauttaisi monien halusta huolimatta, vaan pitäisivät ne edelleen laittomina ja käytön rangaistavana. Alkoholi ja tupakkatuotteet ovat nuorten keskuudessa suosituimpia päihteitä, joita myös suurin osa haastattelemistani nuorista käyttää. Nuorten mielestä onkin erittäin hyvä asia, että niiden ostamiselle ja käytölle on asetettu ikärajat.

9 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Opinnäytetyöni yhtenä tavoitteena oli selvittää mitä kuopiolaiset nuoret ajattelevat päihdekulttuurista ja miten sen tulevaisuudessa muuttuvan. Tarkoituksena oli saada

tietoa nuorten päihdekäyttäytymisestä, asenteista päihteitä kohtaan, sekä nuorten arkielämästä ja sen vaikutuksista nuorten päihdekäyttäytymiseen. Tutkimuksen näkökulmana oli sosiaalisuus ja miten se vaikuttaa nuorten päihdekulttuuriin. Tässä osiossa tarkastelen tutkimustuloksia ja vertaan niitä aikaisempiin asiasta saatuihin tutkimustuloksiin.

Haastatteluihin osallistuneista 19 nuoresta 13 oli poikia ja 6 tyttöä. Nuorista 11 käytti jotakin päihdettä ja kaikki päihteitä käyttävät olivat iältään 17 – 18-vuotiaita. Nuorten käyttämät päihteet olivat nuuska, alkoholi ja tupakka. Nuuska oli päihteitä käyttävien poikien eniten ja säännöllisimmin käyttämä päihde ja tytöillä tupakointi. Nuuskan käytön suhteen tulos on linjassa Nuorten terveystapatutkimuksen kanssa, jossa on todettu poikien käyttävän nuuskaa selkeästi enemmän kuin tyttöjen (Kinnunen ym. 2017, 19). Samaisessa tutkimuksessa ilmeni myös 18-vuotiaiden poikien nuuskan käytön lisääntyneen ja nuorten hankkivan nuuskan enimmäkseen kavereiden kautta (Kinnunen ym. 2017, 19 – 20). Nämä seikat tulivat esille myös omassa tutkimuksessani. Myös tupakoinnin vähenemisen suhteen omat ja Nuorten terveystapatutkimuksen (2017) tulokset olivat yhtenevät. Nuoret kertoivat polttavansa vähän ja epäsäännöllisesti ja osalla oli haluna päästä tupakasta jopa kokonaan eroon. Kaikki nuuskaa ja tupakkaa käyttävät käyttivät myös alkoholia. Nuorten terveystapatutkimuksen mukaan (2017) 18-vuotiaiden nuorten juomisesta on tullut entistä säännöllisempää ja humalahakuisempaa. Haastatteluihini osallistuneiden 18-vuotiaiden nuorten suhteen tutkimukseni antoi erilaisen näkemyksen. Juominen oli nuorten kertoman mukaan melko epäsäännöllistä eikä tarkoituksena ollut läheskään aina tai melko harvoin pyrkiä juomaan itsensä humalaan. Päihteiden käytön nuoret olivat aloittaneet 13 – 15-vuotiaina. Yksi pojista oli aloittanut kokeilun nuuskalla ja muut tupakalla. Alkoholi oli kaikilla tullut mukaan melko nopeasti. Haastatteluihin osallistuneiden nuorten päihdekokeilut olivat edenneet siten melko tavalliseen tapaan. Tutkimuksien mukaan nuoret aloittavat päihteiden käytön 13 – 15-vuotiaina alkoholin ja tupakan kokeilulla (Niemi 2009, 49).

Huumeita, lääkkeitä tai muitakaan huumaavia aineita ei kukaan osallistuneista nuorista ollut koskaan kokeillut. Kannabiksen kokeilu ja käyttö ovat tutkimuksien mukaan lisääntyneet nuorten keskuudessa viimeisten vuosien aikana (THL 2016) Tutkimukseni ei suoranaisesti tukenut sitä tietoa, sillä kukaan tutkimukseeni osallistuneista

nuorista ei kertomansa mukaan ollut koskaan kokeillut tai käyttänyt kannabista. Toisaalta nuoret kertoivat näkevänsä kannabista elinympäristössään aikaisempaa enemmän, mikä taas on samassa linjassa yleisen käsityksen mukaan. Kannabiksen käytön yleistymisen yhtenä syynä on nuorten mielestä sen helppo saatavuus, joka taas on yhteydessä kannabiksen hintaan. Mitä enemmän tuotetta on tarjolla, sen halvempaa se on ja sitä houkuttelevampaa sen ostamisesta tulee. Sitä, kertovatko nuoret totuuden omasta kannabiksen käytöstään on vaikea mennä sanomaan. Kynnys kertoa on varmasti korkealla kannabiksen käytön rangaistavuuden ja ehkä myös kuopiolaisten päihdepiirien pienuuden vuoksi. Myös haastattelutilanne on saattanut vaikuttaa nuoriin ja saada nuoret vastaamaan hyvinkin sovinnaisesti. Rahapelien pelaamisen suhteen tilanne oli aikaisempien tutkimusten mukaisesti vähäistä, sillä vain yksi 18-vuotiaista pojista kertoi pelaavansa rahapelejä.

Säännöllisen ja mielekkään tekemisen puute oli myös asia, joka ajoi nuoria päihteiden pariin. Nuoret eivät juurikaan harrastaneet mitään ja seurannutta tylsistymistä ja tyhjyyden tunnetta nuoret lääkitsivät käyttämällä päihteitä. Selkeitä syitä siihen, miksi nuoret eivät harrastaneet mitään, ei tullut esille. Osan mielestä Kuopiossa on hyvät mahdollisuudet harrastaa monenlaisia asioita, kun taas osa oli täysin päinvastaista mieltä. Jotkut nuorista ovat yrittäneet ajoittain aloittaa jotain harrastusta, mutta motivaation puutteen vuoksi lopettaneet tai tekemisestä on tullut hyvin satunnaista. Vain yhdellä nuorista oli säännöllinen harrastus. Terveys ja terveet elämäntavat eivät saaneet haastattelemini nuorten keskuudessa muutenkaan kovin suurta huomiota, vaikka niistä on tullut tavoiteltavia asioita nuorten keskuudessa (Sipiläinen 2017, 3). Terveydelliset näkökohdat nuoret ottivat esille vain puhuttaessa päihteiden aiheuttamista haitoista.

Eräänä syynä nuorten päihteiden käytölle on todennäköisesti nuorten käsitys päihteiden aiheuttamista haitoista. Nuorten kanssa käymissäni keskusteluissa kävi ilmi varsinkin nuorempaan ikäryhmään kuuluvien nuorten vähäinen tieto päihdehaitoista. Heidän mukaansa kyseisiä asioita ei ole vielä käsitelty koulussa ja kotonakin keskustelu niistä on ollut vähäistä. Vanhempaan ikäryhmään kuuluvilla sen sijaan oli jonkin verran tietoa päihteiden aiheuttamista haitoista. Heidän suhtautumisensa haittoihin oli silti melko välinpitämätön, eivätkä pitäneet niitä kovinkaan merkityksellisinä. Huumaiden ja etenkin kannabiksen käytön aiheuttamien haittojen suhteen vanhempaan

ikäryhmään kuuluvilla nuorilla tuntui kuitenkin olevan hyvin tietoa ja suhtautuminen se mukaista. Nuorten omien näkemysten, sekä koulussa ja kotona saamien tietojen perusteella huumeiden käytöstä seuraavat haitat ovat niin vaikeita, että niistä on parempi pysyä erossa. Nuuskan aiheuttamista haitoista tutkimukseeni osallistuneilla nuorilla ei sen sijaan ollut selkeää näkemystä. Nuorten tietämys nuuskan käytön aiheuttamista haitoista on hyvin puutteellista ja saatavissa olevaa tietoa nuoret eivät pidä uskottavana (Salomäki & Tuisku 2013, 19 - 20). Haastatteluihini osallistuneiden nuorten ajatukset olivat yhteneviä tämän väittämän kanssa. Nuoret tiesivät nuuskan aiheuttavan syöpää ja nikotiiniriippuvuutta, mutta uskovansa kuitenkin itse säästävänsä niiltä. Nuuskan käytöstä aiheutuvat haitat ovat yleensä seurausta pitkäaikaisesta käytöstä, eivätkä ne tavallisesti näy ulospäin. Näiden syiden, sekä mahdollisesti nuuskan aiheuttamien huonojen kokemusten puuttuminen antavat nuorille tunteuksen nuuskan olevan parempi vaihtoehto kuin esimerkiksi tupakka. Nuorten tiedon taso nuuskasta ja sen käytöstä seuraavista haitoista kertovat nuuskasta toteutettavan tiedottamisen olevan osittain epäonnistunutta. Kovinkaan moni nuori ei todennäköisesti edes tiedä nuuskan myymisen, kaverille antamisen tai sen tilaamisen internetin kautta olevan laitonta tai että sen hallussapito on kiellettyä alle 18-vuotialta. Haastatteluihin osallistuneiden nuorten mielestä yhtenä nuuskan suosion kasvun syynä on sen helppokäyttöisyys. Sen käyttö on huomaamatonta ja sen vuoksi sitä voi käyttää monissa eri tilanteissa ja paikoissa. Helppokäyttöisyyden lisäksi suosioon vaikuttavat nuorten nuuskaan liittämät positiiviset mielikuvat, jotka ovat varsinkin pojille eräs syy nuuskan käytölle (Salomäki & Tuisku 2013, 14).

Osa nuorista oli valinnut raittiuden päihteiden käytön sijaan, vaikka nuorten vanhemmat käyttivätkin päihteitä kohtuudella hyvää esimerkkiä näyttäen. Syitä omaan valintaansa nuoret eivät osanneet tarkemmin selittää ja vastauksena olikin vain ”*koska päihteet ei vaan kiinnosta*” tai ”*en tiedä*” kaltaisia lauseita.

Haastattelemini nuorten suhtautuminen päihteisiin oli pääosin negatiivinen, mutta kukaan ei kuitenkaan silti suhtautunut päihteisiin täysin kielteisesti. Osa nuorista ei käyttänyt päihteitä, mutta hekin hyväksyivät silti muiden nuorten päihteiden käytön ja pitivät sitä normaalina toimintana. Joidenkin päihteiden suhteen nuoret olivat hyvinkin suopeita, kun taas toisiin suhtauduttiin neutraalisti ja jopa kielteisesti. Alkoholi oli selkeästi hyväksytyin päihde nuorten mielestä. Nuuskaan ja tupakkaan nuorilla oli jonkin

verran ristiriitainen suhde. Moni käytti niitä, mutta halusi vähentää käyttöä tai päästä jopa kokonaan irti niistä. Huumeiden suhteen nuoret olivat hyvin yksimielisen kielteisiä. Nuorten asenteet myötäilevät pääosin perinteisenä pidettyä päihdekulttuuria, jossa alkoholi on erittäin suuressa roolissa. Nuorten asenteissa on kuitenkin nähtävissä merkkejä muutoksesta ja muutoksen halusta. Suomalaiset nuoret ovat perinteisesti sosiaalistuneet aikuisten päihdekulttuuriin (Jaatinen 2000) ja saaneet sieltä mallia omaan päihdekulttuuriinsa ja sen luomiseen. Suomalaisessa alkoholikulttuurissa on esimerkiksi humaltuminen ollut pitkään juomisen tavoite, jonka seuraavat sukupolvet ovat omaksuneet omaksi toimintatavakseen. Juominen ja juomisen säätely ovat myös olleet jokaisen oma asia, eikä humalassa olemista tai humalaista käyttäytymistä ole pidetty mitenkään erityisen hävettävänä. Sukupolvien vaihtuessa uusi sukupolvi tuo aina jotain uutta vallitsevaan kulttuuriin. Nykypäivän nuorten vaikutus päihdekulttuuriin on jo näkyvässä ja se tuli esille myös haastattelemieni nuorten puheissa ja asenteissa päihteitä kohtaan. Humalajuominen on pitkään vähentynyt aivan viime vuosia lukuun ottamatta (Kinnunen ym. 2017, 70). Tutkimukseeni osallistuneet nuoret kertoivat alkoholin käyttönsä pysyvän yleensä hyvin kontrollissa, eikä tavoitteena ole läheskään aina humala. Humalassa oleminen on kyllä sallittua nuorten piireissä, mutta humalassa ollessa pitää osata käyttäytyä. Tämän päivän nuorilla on käytössään erilaisia normeja ja sääntöjä, joiden tarkoituksena on kontrolloida sosiaalisissa tilanteissa tapahtuvaa juomista ja siten humalaista käytöstä.

”Aluks varmaan jos joku örveltää jonkun aikaa, niin silloin katotaan vierestä ja nauretaan. Mut sit jos se menee yli, niin silloin ollaan sillai, että eiköhän kannattais vähän rauhoittua”.

Nuorten päihdekulttuuri muistuttaa siltä osin enemmän eurooppalaista juomakulttuuria, kuin perinteistä suomalaista. Nuorten päihdekulttuurin eräänä piirteenä on sen alkoholin käytön liittyminen sosiaalsiin tilanteisiin. Alkoholi ei ole itsetarkoitus, vaan se sosiaalinen tilanne, jossa sitä käytetään. Alkoholi toimii Maunun (2012) mukaan tällaisissa tilanteissa voiteluaineena, joka mahdollistaa monia asioita. Päihdekulttuurin muutoksista kertovat myös nuorten kokemukset huumeiden ja varsinkin kannabiksen käytön lisääntymisestä. Alkoholi on perinteisesti ollut vanhempien ikäluokkien käyttämä päihde, mutta nuorten keskuudessa huumeet ovat ottamassa suosituimman päihteen tittelin. Terveysten- ja hyvinvoinnin laitoksen tekemä jätevesitutkimus

(2018) tukee tätä olettamusta. Tutkimuksen mukaan vahvempien huumeiden käyttö on lisääntynyt huomattavasti monissa suomalaissa kaupungeissa, kuten Kuopiossa.

Suomalainen päihdekulttuuri on jonkinlaisen murroksen edessä. Yhteiskunnan yleinen suhtautuminen päihteisiin tuntuu muuttuneen myönteisemmäksi. Vuoden alussa voimaan astunut uusi alkoholilaki on osoituksena tästä kehityksestä. Miten se tulee vaikuttamaan suomalaisten alkoholin käyttöön ja siten alkoholikulttuuriin tullaan näkemään tulevien vuosien aikana. Alkoholin saatavuuden helpottamisella, kuten viinien ja väkevämpien oluiden viemisellä kauppoihin on varmasti jonkinlainen vaikutus kokonaiskulutuksen kasvuun. Keskusteluja on paljon viime aikoina käyty myös alkoholin myynnin laajemmasta vapauttamisesta ja Alkon monopolin purkamisesta. Vaikuttaisiko alkoholin vapauttaminen positiivisesti suomalaiseen alkoholikulttuuriin vai olisiko lopputulos päinvastainen ja joisivatko suomalaiset entistä enemmän? Ovatko suomalaiseen humalahakuiseen juomiseen syynä alkoholiin liittyvät rajoitukset ja kiellot vai muuttuisiko juomiskäyttäytyminen alkoholin vapauttamisen myötä? Tulevaisuus varmaan antaa vastauksen näihin kysymyksiin, mutta oman ymmärrykseni mukaan alkoholin käytön lisääntymisen seurauksena myös haitat tulevat yleensä lisääntymään. Tutkimukseen osallistuneiden nuoren mielestä vuoden alussa voimaan astunut alkoholilaki ”*Ei vaikuta mitenkään mihinkään*”, kuten eräs pojista asian ilmaisi.

Kannabiksen suhteen keskustelu on käynyt viime vuosina kiivaana. Kannabiksen myynti ja hallussapito ovat nykyisin Suomen rikoslain mukaan rangaistavia tekoja. Kannabiksen puolestapuhujat ovat kuitenkin halunneet jo pitkään muutosta tähän asiaan. Vuonna 2014 kannabiksen dekriminialisoinnista tehtiin kansalaisaloite, jossa vaadittiin kannabiksen hallussapidon ja käytön rangaistavuuden poistoa tai lievennystä (Kansalaisaloite 2014). Asia ei kuitenkaan vielä sillä kerralla edennyt pidemmällä. Keskustelu on kuitenkin jatkunut julkisuudessa monenkirjavan joukon voimin tarjoten varsinkin nuorille tietoa kannabiksesta, sekä erilaisia näkemyksiä sen hyödyistä ja haitoista. Nämä keskustelut ovat omalta osaltaan voineet vaikuttaa yhteiskunnan ja siten myös nuorten asenteisiin kannabista kohtaan muuttaen ne suvaitsevimiksi ja tehneet samalla kannabiksen käytöstä normaalia päihdekäyttäytymistä nuorten keskuudessa. Haastattelemini nuorten mukaan päihteiden helppo saatavuus on yhteydessä lisääntyneeseen käyttöön. Helppo saatavuus ja muuttuneet

asenteet ovat varmasti kaikkien päihteiden, mutta varsinkin alkoholin ja kannabiksen kohdalla isoja kysymyksiä.

Haastattelemani nuorten suhtautumisessa päihteisiin ja mielipiteisiin päihteistä ilmeni ristiriitaisuuksia. Nuoret itse käyttivät päihteitä ja hyväksyivät muiden käytön, mutta suhtautuivat kuitenkin osin negatiivisesti niihin ja pitivät hyvänä asiana päihteisiin liittyviä kieltoja ja rajoituksia. Nuorten mielestä päihteiden käytölle asetetut ikärajat ovat hyvä asia ja on täysin oikein, jos alaikäinen jää kiinni alkoholin käytöstä. Huumeiden suhteen nuorten mielipiteet olivat vieläkin tiukemmat. Kaikki huumeet ja vastaavat aineet kuten kannabiksen nuoret pitäisivät laittomina ja myynnin ja käytön rangaistavina tekoina. Miksi nuoret ajattelevat näin, vaikka itse käyttävät ja hyväksyvät muiden päihteiden käytön? Onko nuorten ajatuksen taustalla kenties pelko päihteiden käytön lisääntymisestä ja riistäytymisestä hallinnasta yleisesti tai nuorella itsellään ja siten ongelmien lisääntyminen? Eivätkö nuoret luota omaan ymmärrykseensä päihteiden käytön suhteen ja haluavat jonkun muun kontrolloivan sitä? Vai liittyykö kyseinen asia jotenkin nuorten vanhempiin ja heidän esimerkkiinsä päihteiden käytöstä ja suhtautumisesta niihin? Maunun mukaan nuoret kunnioittavat ympäristöään, arkeaan ja siihen liittyviä rakenteita, eivätkä haluaisi vaarantaa niitä juomisellaan (Maunu 2012, 148). Maunu puhuu kirjoituksessaan vain juomisesta, mutta luulen ajatuksen toimivan myös muiden päihteiden kohdalla. Erään tytön lause mielestäni kertoo sen ” *Silloinki ku mä joskus ysiluokalla jäin kiinni siitä, niin sitten ku mä huomasin mitenkä pettyny äiti oli, surullinen siitä asiasta ja vähän vihainen, niin mä aloin vähentämään, koska mä en halua, että se uudestaan kokee sen*”. Vaikka nuoret välillä haastavatkin päihteiden käytöllään arkeaan ja siihen liittyviä sääntöjä, on vanhempien antama tuki ja turva monelle nuorelle tärkeä eivätkä nuoret halua vaarantaa sitä pettämällä vanhempien luottamusta.

Nuorten erilaiset ongelmat ovat saaneet lisääntyvässä määrin huomiota viime aikoina. Varsinkin erilaisten mielenterveydellisten ongelmien katsotaan lisääntyneen ja vaikeutuneen viime vuosina nuorten keskuudessa. Myös haastattelemani nuoret olivat kiinnittäneet huomiota tähän seikkaan ja toivat sen keskusteluissa esiin. Nuorista noin 20 % on todettu jonkinlainen mielenterveyshäiriö, joista tavallisimpia ovat mieli-, ahdistuneisuus-, käytös- ja päihdehäiriöt (Nuorten mielenterveystalo.fi). Syitä vallitsevaan tilanteeseen ei ilmeisesti tarkasti vielä tiedetä, mutta erilaisia epäilyjä asian suh-

teen on esitetty. Onko syy yhteiskunnan, vanhempien, vai nuorten itsensä? Yhteiskunnan ja sen päättäjien tekemät päätökset, jotka kohdistuvat eritoten nuoriin ja nuorten arkeen ovat omalta osaltaan varmasti vaikuttaneet asioiden tilaan. Ovatko esimerkiksi yhteiskunnan tekemät erilaiset toimet, kuten säästöt ja supistukset ajaneet nuoret jo liian tiukalle? Kokevatko nuoret turvattomuutta erilaisten turvaverkkojen kadotessa nuorten elämästä säästämisen seurauksena? Ovatko säästöt syynä nuorten tehottomaan hoitamiseen vai osaaminen? Nyky-yhteiskunnan meno ja varsinakin työelämä vaativat vanhemmilta paljon. Tänä päivänä trendinä usein on, että ne joilla on töitä, joutuvat venymään aivan kestävyytensä äärirajoille. Vanhempi ei kenties jaksakaan enää olla vanhempi nuorelle ja seurauksena voi olla nuoren ja vanhemman etääntyminen. Nuori voi kokea itsensä yksinäiseksi ja masentuneeksi ilman vanhemman huomioita. Huomion ja tuen kaipuu voi saada nuoren hakemaan niitä vääränlaisesta seurasta ja ajautua siten käyttämään päihteitä.

Osa syynä nuorten mielenterveydellisten häiriöiden lisääntymiseen voi olla myös nuorissa itsessään. Ovatko nuoret ehkä tietoisempia ongelmistaan ja hakevat entistä herkemmin apua? Vai onko syynä kenties sosiaalinen media ja sen liiallinen hallitsevuus nuoren elämässä. On syy sitten mikä tahansa, yhteiskunnan meno on kuitenkin nykyisin vauhdikasta ja vaativaa. Monien nuorten on vaikea pysyä siinä mukana ilman, että mieli järkkyy. Mielen järkkymistä nuoret usein sitten lääkitsevät päihteillä ja niin ongelmat alkavat. Päihteiden ja mielenterveyden ongelmien on todettu olevan yhteydessä toisiinsa, sillä erilaisten mielenterveydellisten ongelmien on todettu lisäävän alttiutta käyttää päihteitä (Marttunen & Huurre & Strandholm & Viialainen 2013). Yhteiskunnan onkin pystyttävä vastaamaan tähän ongelmaan ja tarjottava psyykkisistä ongelmista kärsiville nuorille heidän tarvitsemiaan tukia ja kuntoutuksia, jotka mahdollistaisivat normaaliin arkeen ja elämään palaamisen.

Ehkäisevänä päihdetyönä pidetään toimintaa, jonka tavoitteena on edistää terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia. Sen pyrkimyksenä on ehkäistä ja vähentää päihteiden käytöstä johtuvien haittojen syntymistä vaikuttamalla ihmisiin ja saamalla heidät valitsemaan terveellisempiä elintapoja. Ehkäisevä päihdetyö on hyvin laaja-alaista toimintaa, johon lasketaan kuuluvaksi terveyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämisen lisäksi päihdepalvelut ja niihin liittyvien hoitoketjujen kehittäminen.

Ehkäisevän päihdetyön perinteisin toimintamuoto on päihdevalistus, jolla on pyritty vaikuttamaan päihteisiin liittyviin tietoihin, asenteisiin ja myös oikeuksiin. Siitä, onko päihdevalistus toimivaa ja tehokasta on varmasti edelleen olemassa erilaisia uskomuksia. Valistuksen avulla ihmisten tieto saattaa lisääntyä ja asenteisiin tulla muutoksia, mutta pelkällä valistuksella ei kuitenkaan ole osoitettu olevan riittävän tehokasta vaikutusta ihmisten käyttäytymisen muuttumiseen. Hyvänä esimerkkinä valistuksen toimivuudesta ovat haastatteluihini osallistuneet nuoret. Nuorten vähäinen tieto päihteistä, niiden aiheuttamista haitoista ja suhtautumisesta niihin ovat selkeitä merkkejä nuoriin kohdistuvan ehkäisevän päihdetyön vaikeuksista toteuttaa ideologiaansa onnistuneesti. Perinteisen valistukseen perustuvan ehkäisevän päihdetyön, jota esimerkiksi koulut ja media paljon käyttävät, vaikutus kohtaamiini nuoriin on ollut yleisesti ottaen aika heikkoa. *”Enpä tiää, on se varmaan jossain määrin, mutta on varmaan tehokkaampiakin tapoja olemassa”* oli erään nuoren vastaus, joka kuvaa useimpien haastatteluihin osallistuneiden nuorten mielipidettä valistuksen toimivuudesta. Onko syynä toteutustapa vai pitäisikö päihteistä ja niiden vaikutuksista aloittaa puhumaan varhaisemmassa ikävaiheessa? *”Koulussa ei pitäisi paasata”* ja *”Sekin on varmaan paikallaan tiettyssä iässä”*, kuvaavat hiukan haastatteluihin osallistuneiden nuorten ajatuksia oikeasta toteutustavasta ja ajankohdasta.

Perinteisestä päihdevalistuksesta, joka käsittelee asioita kieltävästä ajattelutavasta katsoen ja keskittyy paljon päihteiden käytöstä aiheutuvien riskien esille tuontiin, pitäisikin siirtyä entistä enemmän kokonaisvaltaisemmin asioita käsittelevään päihdekasvatukseen. Päihdekasvatus katsoo asioita laajemmin ja yrittää löytää ongelmien taustalla olevat asiat ja pyrkii niihin vaikuttamalla muuttaa päihdekulttuuria parempaan suuntaan. Päihdekulttuurin muuttaminen vastuullisemmaksi ja turvallisemmaksi on prosessi, joka vaatii monien erilaisten asioiden huomioimista. Mielestäni yksi tärkeimmistä asioista on asenteisiin vaikuttaminen. Asteet ohjaavat ihmisiä ja ihmisten käyttäytymistä ja kertovat muille miten suhtaudumme erilaisiin asioihin. Yhteiskunnan ja yksilöiden asenteisiin vaikuttamisen merkitys tulee varmasti mielestäni lisääntymään jatkuvasti, kun päihdekulttuuria halutaan muuttaa. Yhteiskunnallisilla päätöksillä, kuten esimerkiksi ikärajoilla ja päihteiden saatavuudella on mahdollisuus vaikuttaa halutessa tehokkaastikin päihdekulttuuriin. Asteet eivät kuitenkaan muutu yksipuolisella tiedon siirtämisellä, vaan vaaditaan

hyvään ja arvostavaan dialogiin perustuvaa vuorovaikutusta, johon päihdekasvatus osaltaan pyrkii.

Päihteiden käytöltä suojaavien tekijöiden vahvistaminen ja riskitekijöiden heikentäminen tai kokonaan poistaminen ovat myös avaintekijöitä päihdekulttuurin muuttamisessa. Nuorille ja myös nuorten vanhemmille on tärkeää opettaa oikeanlaista suhtautumista päihteisiin ja näkemään päihteet ja niihin liittyvät riskit osana nuorten normaalia elämää. Päihteiden käytöstä johtuvien riskien ymmärtäminen ja oman käyttönsä kontrolloiminen vaativat vastuullista suhtautumista päihteisiin (Pyökkänen & Viitanen & Vuohelainen 2009, 21).

Monille nuorilla tuntuu tänä päivänä olevan todellisia vaikeuksia oman elämänsä hallitsemisessa. Nuorilla tuntuu olevan paljon erilaisia itsetuntoon, sosiaalisuuteen tai tunteisiin liittyviä ongelmia tai heillä ei ole kykyä ratkaista elämäänsä liittyä pulmia tai eivät yksinkertaisesti vain osaa hoitaa perus arkeensa liittyviä asioita. Näiden taitojen kehittämiseksi nuorille on kehitetty erilaisia elämäntaitojen parantamiseen pyrkiviä menetelmiä, joista jotkut ovat osoittautuneet hyvinkin toimiviksi. Päihdekasvatuksen pitäisikin mielestäni pyrkiä ja pystyä vaikuttamaan entistä enemmän nuorten elämän hallintaan liittyviin taitoihin mahdollisimman varhain ja intensiivisesti.

Päihdekasvatus on vaikea laji ja vaatii jatkuvaa hereillä oloa sen toteuttajilta. Sen pitää pystyä kehittymään ja muokkautumaan vallitseviin olosuhteisiin pystyäkseen toteuttamaan tehtävänsä. Yhtenä keinona toteuttaa tätä kehitystyötä on osallistaa nuoria enemmän mukaan, jota nuoret itsekin ovat tuoneet esille. Jaatisen (2000) kirjoitusten mukaan nuoret toivoivat, että päihdekasvatuksen toteutuksessa lähtökohtana olisivat nuorten omat kokemukset ja näkemykset. Nuoret tuottaisivat tietoa ja aikuiset toimisivat lähinnä tiedon kerääjinä ja muokkaajina. Nuorten omista kokemuksista ja näkemyksistä lähtevän päihdekasvatuksen toimivuutta tukevat myös haastatteliemieni nuorten kertomukset. *”Kenenkään ei kannata alkaa polttaa röökiä tai käyttää nuuskaa. En suosittelen, vaikka ite vielä käytänki”*, kuten eräs pojista sanoi. Lause kertoo nuoren omien huonojen kokemusten vaikuttaneen jo nuoren asenteisiin tupakkaa ja nuuskaa kohtaan.

Päihdekasvatuksen asiayhteydestä johtuen lähtökohtana on aina huoli jostakin asiasta ja siihen liittyy siten melko negatiivinen ja saarnaava sävy, vaikka niin ei ole tarkoitus. Onkin tärkeää pyrkiä muuttamaan sävy positiiviseksi ja rakentavaksi (Maunu 2012, 164). Päihdekasvatuksen toimivuuden perusedellytyksiä ovat toisen ihmisen kunnioittava ja arvostava kohtaaminen, sekä luottamuksen rakentamisen kannalta tärkeä hyvä ja avoin dialogi. Hyvä ja avoin dialogi mahdollistaa asioista puhumisen rehellisesti niiden oikeilla nimillä tarjoten siten oikeanlaisen ja realistisen kuvan käsiteltävästä aiheesta.

Päihdekasvatuksen tärkeänä tehtävänä on myös tuoda kohdennetusti nuorten näkyville ja saataville nuorten päihteettömyyttä tukevia asioita ja toteuttaa se nuoria kiinnostavalla tavalla. Päihdekasvatuksen toiminnan eräänä tavoitteena on tarjota nuorille mahdollisuuksia vaikuttaa omaan päihdekäyttäytymiseensä (Maunu 2012, 14). Tärkeä seikka päihdekasvatuksen onnistumisen taustalla on mielestäni myös kuitenkin oikeanlainen ja mahdollisimman tuore tieto nuorten päihdekulttuuriin liittyvistä asioista.

Edellä toin esille päihdekasvatuksen kannalta mielestäni tärkeitä asioita, joihin sen pitäisi pystyä vaikuttamaan tai huomioida pystyäkseen viemään nuorten päihdekulttuuria parempaan suuntaan. Asiat eivät olleet mitään uusia, vaan niistä keskustellaan ja kirjoitellaan päihdekasvatuksen parissa työskentelevien parissa jatkuvasti ja toteutetaan käytännön työssä. Kaikki ovat hyviä asioita ja niistä on varmasti ollut apua monen nuoren kohdalla, mutta ei kuitenkaan kaikkien. Kaikkia ei varmasti voida koskaan auttaa tai saada vedettyä pois ongelmista parempaan elämään, mutta useimmat kyllä. Päihdekasvatus vaatiikin enemmän ja syvemmälle ongelmiin ja ihmisiin menevää toimintaa ja ymmärrystä toimiakseen tehokkaammin.

Sosiaalipedagoginen tapa toimia voisi olla eräs ratkaisu ehkäisevän päihdetyön tehokkuuteen ja toimivuuteen liittyvässä kysymyksessä. Ehkäisevässä päihdetyössä ei juurikaan ole toteutettu sosiaalipedagogiseen ajatteluun perustuvaa työskentelymallia, vaikka sen ajatukset tukisivat sitä hyvin. Nuorten kanssa toimiessa eräs erittäin tärkeä seikka tekemisen onnistumisen kannalta on nuoren oikeanlainen kohtaaminen. Sosiaalipedagogisessa ajattelussa lähtökohtana on, että asioita lähestytään ja niihin pyritään vaikuttamaan vuorovaikutussuhteiden laatuun huomiota

kiinnittämällä (Tapio 2014, 122). Sosiaalipedagogisen ajattelun mukaan toisen ihmisen kohtaamisen pitää aina olla aito ja luottamuksellinen. Toiminnan ohjaajalta vaaditaan aitoa läsnäoloa ja kiinnostusta kohdattavaan ihmiseen ja käsiteltäviin asioihin. Kohtaamisen ominaispiirteenä on myös siihen sisältyvä arvostus ja tasa-arvo, jossa molemmat sekä antavat, että vastaanottavat tietoa.

Opinnäytetyötäni toteuttaessani yhdeksi avainkysymyksesni työn onnistumisen kannalta nousikin oma taitoni kohdata nuoret. Nuorilla on kyllä asiaa ja mielipiteitä ja he tuovat ne esille, kun heidät kohdataan aidolla, arvostavalla tavalla ja heitä muistetaan kuunnella. Kun nuorta kohdellaan tasa-arvoisena keskustelijana ja hänen näkemyksiään kunnioitetaan, niin nuoren halu tuottaa asiaa ja vastaanottaa sitä kasvavat huomattavasti. Tämä on mielestäni erittäin tärkeä seikka, kun nuori pyritään opettamaan itseajatteluun ja suhtautumaan asioihin kriittisesti. Sosiaalipedagogisen toiminnan pyrkimyksenä on tuottaa kriittisiä itsenäiseen ajatteluun kykeneviä ihmisiä, jotka näkevät tulevaisuudessa monia erilaisia ja parempia vaihtoehtoja. Sosiaalipedagogiseen toimintaan perustuvan kasvatuksen tavoitteena onkin motivoida nuoria huomaamaan ympäristössään olevia erilaisia mahdollisuuksia, joilla vaikuttaa omaan elämäänsä ja motivoida nuoria tekemään siitä nuoren itsensä kannalta mahdollisimman hyvä (Hämäläinen & Kurki 1997)

Kaikessa sosiaalipedagogisessa toteutuksessa tulee näkyä sosiaalipedagogisen työn yhtenä lähtökohtana oleva osallisuus. Toiminnan kohderyhmä on aina todellisesti osallisena toiminnassa, joka on lähtöisin kohderyhmästä itsestään (Tapio 2014, 125). Nuorten mielipiteiden esille tuominen kaikilla tasoilla, on yksi päihdekasvatuksen tavoite, johon sosiaalipedagoginen päihdekasvatus yrittää vastata kehittämällä sitä varten erilaisia menetelmiä. Nuorilla on tarve kuulua johonkin yhteisöön ja saada vaikuttaa omiin asioihinsa, kun heille antaa siihen vain mahdollisuuden. Sosiaalipedagogisen kasvatuksen korostaman osallisuuden ja siihen liittyvien menetelmien kehittäminen enemmän nuorten tarpeet ja näkemykset huomioiden on mielestäni eräs ehkäisevän päihdekasvatuksen vaikuttavuuden kasvattamisen kannalta keskeinen asia.

Nuorten päihteiden käytössä sosiaalisuudella on suuri merkitys. Sosiaalisuuden merkitys tulee eri tavoin esille nuorten päihteiden käytön eri vaiheissa. Alkuvaiheessa

mielenkiinto ja halu kokeilla päihteitä heräävät, kun kaverit kertovat omista kokemuksistaan. Uteliaisuus ja päihteiden kokeilun tarjoama mahdollisuus saada hyväksyntää ja päästä mukaan erilaisiin ryhmiin toimivat voimakkaina vaikuttimina kokeilla päihteitä. Joskus syynä kokeiluihin on saattanut olla kavereiden taholta koettu sosiaalinen paine, jota nuori ei ole uskaltanut vastustaa ryhmään pääsyn tai sieltä pois joutumisen pelossa. Tutkimukseni ei täysin kuitenkaan tue edellä mainitsemiani seikkoja päihteiden kokeiluun tavallisesti johtaneista syistä. Uteliaisuus ja kokeilunhalu olivat haastatteliini nuorten yleisin syy kokeilla päihteitä. Muutamat nuorista kertoivat ajautuneensa kokeilemaan tilanteen tuoman mahdollisuuden vuoksi. Joillakin nuorista syynä päihteiden käytön aloittamiseen oli kavereiden päihteiden käyttö, joka on yhteydessä hyväksytyksi tulemisen kokemuksiin. Sosiaalista painetta pidetäänkin yleisesti yhtenä nuorten päihteiden käytön suurimpana vaikuttavana tekijänä. Tutkimustulokseni tukivat kuitenkin Maunun (2012) kirjoituksia, joiden mukaan nuoret käyttävät alkoholia täysin omasta halustaan, eivätkä sosiaalisen paineen ajamana. Kukaan haastatteluihin osallistuneista nuorista ei ollut mielestään koskaan kokenut kaveripiirin aiheuttaman paineen vaikuttaneen heidän alkoholin tai muidenkaan päihteiden käyttöön.

Tutkimukseni tukevat myös Maunun (2010) olettamusta, jonka mukaan päihteet ja eritoten alkoholi, ovat merkittävä vaikuttaja sosiaalisissa tilanteissa. Päihteiden käytön taustalla on usein joku muu syy, kuin pelkkä päihteiden käyttö ja niiden tuomat tuntemukset. Tutkimuksessani kävi ilmi, että haastatteluihin osallistuneet nuoret käyttävät päihteitä hauskanpitoon, huonojen tuntemuksien poistamiseen, tylsyyden takia tai joskus ihan vain ilman mitään selkeää syytä. Alkoholin käytölle tärkeimmäksi syyksi nuoret kertoivat hauskanpidon, joka on myös Maunun (2014) tutkimuksien mukaan yleisin syy alkoholin juomiselle. Alkoholin avulla nuoret pyrkivät lieventämään omaa yksilöllisyyttään ja vahvistamaan yhteenkuuluvuuden tunnetta kavereiden kanssa. Sosiaalisuuden tavoittelussa nuorilla on havaittu olevan erilaisia juomistilanteita, joista jokainen vaatii nuorilta erilaista sosiaalista sitoutumista ja osaamista (Maunu & Simonen 2010). Haastatteliini nuorten puheissa käy ilmi nuorten juomisen olleen aikaisemmin bilejuomista, joka on humalahakuista ja vaatii vahvaa sosiaalista sitoutumista. Nuorten juomistilanteet ovat nykyisin enemmänkin niin sanottua istuskelujuomista, jossa humalahakuisuus ei ole pääosassa eikä vaadi vahvaa sosiaalista sitoutumista.

Haastatteluista on havaittavissa myös Simosen (2007) mainitsevat päihteiden käyttöön liittyvät sosiaalisuuden lajit, jotka tuovat esille nuorten yhdessäololle tärkeiksi kokemat asiat. Nuorten puheissa korostuivat yhdessäolon merkityksen lisääntyminen ja alkoholin merkityksen vähentyminen. Humalajuomista ja humalassa örveltämistä nuoret eivät pitäneet sosiaalisesti kovinkaan hyväksyttynä toimintana. Kyseiset seikat kertovat nuorten sosiaalisuuden muuttuneen aikaisemmin paljon pidäkkeetöntä sosiaalisuutta muistuttaneesta tilasta tahdikkaan sosiaalisuuden suuntaan, jossa oleellista on yhdessä olo, ei alkoholi.

Haastatteluista nuorilta saamieni tietojen perusteella voi sanoa nuorten päihdekulttuurin olevan muutoksen keskellä. Sosiaalisuus ja sosiaaliset kokemukset ovat jatkuvasti läsnä nuorten elämässä ohjaten sitä voimakkaasti. Nuorten päihdekulttuurin muuttumisen kannalta olennainen kysymys onkin, miten saada nuoret kokemaan heille merkityksellisiä sosiaalisia kokemuksia ilman päihteitä (Maunu 2014, 202).

10 YHTEENVETO

Opinnäytetyöni aiheena ollut nuorten päihdekulttuuri oli itselleni hiukan vieras aihealue ja jouduinkin tekemään paljon työtä saadakseni perustiedot siitä haltuuni. Haastavuutta lisäsi aiheen näkökulmana ollut sosiaalisuus ja sen vaikutukset nuorten päihdekulttuuriin. Varsinkin alun epätietoisuus siitä, mitä aiheeseen sisällytetään ja mitä siitä rajataan pois, tuotti vaikeuksia. Opinnäytetyöni tietojen keruu tapahtui teemahaastattelujen avulla ja haastattelurungon tekeminen osoittautui todella hankalaksi. Teemojen valinta ja kysymysten sisältö ja oikeanlainen muotoilu olivat työn onnistumisen kannalta melko suuressa roolissa. Teemojen ja varsinkin niihin sisältyvien kysymysten tekemisessä haastavaa oli keksiä tutkimuksen kannalta oikeanlaisia kysymyksiä, jotka tuottaisivat uudenlaista tietoa aihealueesta. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat nuorisotiloilla käyvät 12 – 19-vuotiaat nuoret ja sen vuoksi oli tärkeää pyrkiä muotoilemaan kysymykset nuoria ajatellen. Haastattelurungon onnistumisen suhteen en ollut täysin tyytyväinen, sillä en kokenut saaneeni siitä riittävää hyötyä. Haastattelurungon parempi suunnittelu olisi voinut mahdollistaa enemmän ja ennen kaikkea laadukkaamman tiedon saamisen.

Toteutin haastattelut kahdella kuopiolaisella nuorisotalolla, jossa pyysin satunnaisesti paikalla olleita oikeaan ikäryhmään kuuluneita nuoria osallistumaan. Osallistumisen varmistamiseksi lupasin osallistuneille nuorille palkinnoksi herkkuja. Haastattelujen suhteen ongelmaksi muodostuivat oikean ajankohdan valinta sellaiseksi, jolloin nuoria olisi paljon paikalla, sekä taloilla tapahtuva muu toiminta ja ohjaajien lomat. Haastattelut tapahtuivat ryhmähaastatteluina, joissa osallistujien määrät vaihtelivat neljästä kuuteen. Kahdessa ryhmässä osallistujat olivat kaikki poikia, yhdessä vain tyttöjä ja yhdessä puoliksi kumpiakin. Haastattelu tilanteissa pyrin aluksi luomaan rennon ja mukavan ilmapiirin ja kerroin nuorille kuka olen ja mitä teen. Haastattelujen oli tarkoitus olla enemmänkin vapaata ja rentoa keskustelua, eikä niinkään orjallisesti edeltä käsin tehtyjen kysymysten mukaisesti tapahtuvaa.

Kaikkien haastatteluiden suhteen asiat eivät kuitenkaan menneet täysin toivomallani tavalla ja saamani tiedot jäivät aika vähäisiksi. Osaltaan asiaan vaikuttivat oma kokemattomuuteni toteuttaa teemahaastatteluja ja haastatteluihin osallistuneet nuoret. Nuorista kahdeksan oli 12 – 14- vuotiaita, jotka selkeästi jännittivät haastatteluja, eivätkä ehkä sen vuoksi uskaltaneet sanoa juurikaan mitään. Loput nuorista olivat 17 – 18-vuotiaita, joista vain osalla heistäkin oli uskallusta puhua ja sanoa mielipiteensä.

Tutkimuksen luotettavuutta ajatellen osallistujien ja saadun tiedon määrä oli vähäistä, eikä mitään pidemmälle meneviä johtopäätöksiä voi siten tuloksista tehdä. Haastattelut toteutettiin rauhallisessa ja erillisessä tilassa ja kaikkien osallistuminen oli vapaaehtoista. Osallistuminen toteutettiin anonyyminä ja kaikki saadut aineistot tuhottiin opinnäytetyön valmistuttua.

Tiedonhankinnassa pyrin aluksi noudattamaan eettisesti hyväksyttyjä tapoja, mutta haastattelujen edetessä jouduin joustamaan pyrkimyksestäni. Nuorten vähäpuheisuuden vuoksi jouduin välillä johdattelemaan nuoria ja antamaan heille vaihtoehtoja saadakseni keskusteluja etenemään. Lähteiksi yritin löytää ja käyttää mahdollisimman uutta kirjallisuutta ja uusia tutkimustuloksia.

Opinnäytetyön tekeminen oli kokonaisuudessaan haastava prosessi, jonka aikana kohtasin monenlaisia ongelmia. Aikaisemmin esille tuomieni ongelmien lisäksi työn edistymistä hidastivat myös opinnäytetyön tekemisen aikaan omassa elämässäni

tapahtuneet asiat. Ne vaikuttivat omalta osaltaan jaksamiseen ja aiheuttivat siten opinnäytetyön alkuperäisen valmistumisajankohdan siirtymisen ja tekemisen pitkittymisen. Tekemisen ja aiheen suhteen koin haasteena motivaation säilymisen koko prosessin ajan. Kirjoittaminen on aina ollut itselleni vaikeaa ja se tuli hyvin esille opinnäytetyön alussa. Koin aluksi kirjoittamisen äärimmäisen työlääksi ja työ edistyi hitaasti. Työn etenemisen myötä kirjoittaminen tuntui kuitenkin koko ajan helpottuvan ja huomasin jossakin vaiheessa lähes nauttivani siitä. Opinnäytetyön tekeminen tarjosikin itselleni ammatillisesta näkökulmasta katsottuna mahdollisuuden kehittyä teollisen kirjoittamisen suhteen. Kirjoittamisen taidon paranemisen lisäksi opinnäytetyön tekeminen tarjosi paljon uutta oppia tutkimastani aiheesta ja opinnäytetyöprosessin toteuttamisesta. Tämän työn tekeminen kasvatti myös itseäni ja opetti ennen kaikkea pitkäjänteisyyttä ja kärsivällisyyttä. Opinnäytetyön toteuttaminen vaatii paljon aikaa, sitoutumista tekemiseen ja syventymistä aiheeseen ja myös kykyä sietää epäonnistumisen tunteita.

Tutkimuksen eräänä tavoitteena oli löytää vastauksia asetettuihin tutkimuskysymyksiin ja mielestäni onnistuinkin siinä tavoitteessa melko hyvin. Tutkimukseni tulokset tukivat osittain aikaisemmin tehtyjä tutkimuksia, mutta olivat osaltaan taas mielestäni poikkeavia. Yhteneväisiä tulokset olivat osittain esimerkiksi nuuskan ja alkoholin käyttöön liittyvissä kysymyksissä. Kannabikseen liittyvissä asioissa tulokset taas erosivat muista näkemyksistä. Opinnäytetyöni yhtenä tavoitteena oli löytää tietoa ja tuoda esille uusia ajatuksia ja keinoja, jotka voisivat olla hyödyksi päihdekasvatuksen kehittämisessä ja tarjoaisivat päihdekasvatuksen ammattilaisille uusia työvälineitä toteuttaa työtään. En kuitenkaan onnistunut tuomaan esille mitään uutta ja koen siksi epäonnistuneeni tavoitteessa. Kaikki ei kuitenkaan ollut turhaa, sillä sain itselleni paljon tietoa päihdekasvatuksesta ja sen hienoista tavoitteista ja ennen kaikkea luulen ymmärtäväni nyt hiukan paremmin päihteiden kanssa ongelmassa olevia nuoria.

LÄHTEET

Alkoholilaki 1102/2017. Viitattu 14.5.2018.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20171102>

Dunderfelt, Tony 2011. Elämänkaaripsykologia. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Hakkarainen, Pekka & Karjalainen, Karoliina 2013. Lääkkeiden väärinkäyttö 2000-luvun Suomessa. Esiintyvyys, käyttäjäryhmät ja käyttötarkoitus. Yhteiskuntapolitiikka-lehti 3/2013. Viitattu 14.5.2018. <https://www.julkari.fi/handle/10024/110571>

Hakkarainen, Pekka & Karjalainen, Karoliina 2017. Pilvee, pilvee. Kannabiksen käyttötavat ja poliittiset mielipiteet. Yhteiskuntapolitiikka-lehti 1/2017. Viitattu 14.5.2018. <http://www.julkari.fi/handle/10024/131949>

Hirsijärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2000. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hirsijärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2001. Tutkimushaastattelu, teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hämäläinen, Juha & Kurki, Leena 1997. Sosiaalipedagogiikka. Helsinki: WSOY. Viitattu 15.5.2018.

https://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/kasvatus_ja_kasvaminen/aiemmat_artikkelit/sosiaalipedagogiikka

Holkko, Paula & Norjamäki, Ella & Pajamäki, Satu-Kristiina 2017. Nuorten päihdeettömyyden edistäminen. 8.-9. –luokkalaisille suunnattu video. Sosiaali- ja terveysala sairaanhoitaja. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 14.5.2018. <http://www.theseus.fi/handle/10024/132580>

Jaatinen, Jaana 2000. Viattomuuden tarinoita. Nuoret päihdekulttuurinsa kuvaajina. Helsinki: Stakes.

Järvinen-Tassopoulos, Johanna (toim.) Suomalaisen rahapelaamisen tilannekatsaus 2017. Viitattu 7.3.2018. <https://www.julkari.fi/handle/10024/136096>

Kinnunen, Jaana M & Pere, Lasse & Raisamo, Susanna & Katainen, Anu & Ollila, Hanna & Rimpelä, Arja 2017. Nuorten terveystapatutkimus 2017. Nuorten tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö sekä rahapelaaminen. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2017:28

Keltikangas-Järvinen, Liisa 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY

Kolehmainen, Marjo 2017. Neljä pointtia nuorten kohtaamiseen. Viitattu 17.4.2018 <http://preventiimiblogi.humak.fi/235-2/>

Kumpula, Maarit 2012. Nuorten sosiaalisen pääoman muotoutuminen kaverisuhteissa. Lapin yliopisto. Sosiaalityön koulutusohjelma. Pro gradu – tutkielma

Kurki, Leena & Nivala, Elina & Sipilä-Lähdekorpi, Pirkko 2006. Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Helsinki: Finn Lectura.

KvaliMOTV - 7.3.4 Teemoittelu. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkista.

Menetelmäopetuksen tietovaranto. Viitattu 22.4.2018.

http://www.fsd.uta.fi/metelmaopetus/kvali/L7_3_4.html

Laki nuorista työntekijöistä 1993/998. Viitattu 14.5.2018.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19930998>

Lastensuojelulaki 2007/407. Viitattu 14.5.2018.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Lyytinen, Paula & Korkiakangas, Mikko & Lyytinen, Heikki (toim.) 2003. Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. 1.-6. painos. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Marttunen, Mauri & Huurre, Taina & Strandholm, Thea & Viialainen, Riitta (toim.) 2013. Nuorten mielenterveyshäiriöt - Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinninlaitos

Maunu, Antti & Simonen, Jenni 2010. Miksi juodaan? Nuoret, humala ja sosiaalisuus. Teoksessa Suomi juo. Mäkelä, Pia & Mustonen, Heli & Tigerstedt, Christoffer (toim.) Helsinki: Yliopistopaino, 86-91.

Maunu, Antti 2014. Päihteet, tunteet ja sosiaalisuus: Näkyvän päihteidenkäytön näkymättömät syyt. Viitattu 14.5.2018.

<https://journal.fi/janus/article/download/51202/15647/>

Maunu, Antti 2012. Ryypäämällä ryhmäksi? Ehkäisevän päihdetyön karttalehtiä nuorten ja nuorten aikuisten juomiskulttuureihin. Helsinki: Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry.

Mäkelä, Pia & Härkönen, Janne 2017. Suomalaisten alkoholinkulutus on vähentynyt – keiden ja millainen kulutus? Yhteiskuntapolitiikka 82 (2017):5.

Viitattu 14.5.2018. <http://www.julkari.fi/handle/10024/135419>

Mämmilä-Satta, Seija 2015. Nuorten päihteiden käyttö ja siihen yhteydessä olevat sosiaalisen pääoman tekijät. Pro gradu –tutkielma. Sosiaalityön koulutusohjelma Lapin yliopisto. Viitattu 14.5.2018. <https://lauda.ulapland.fi/handle/10024/62081>

Niemelä, Solja 2009. Nuorten päihdeongelmien ehkäisy ja hoito. Teoksessa Tammi, Tuukka & Aalto, Mauri & Koski-Jännes, Anja (toim.) Irti päihdeongelmista. Helsinki: Edita, 49–73.

Nivala, Elina & Ryytänen, Sanna. 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja (14), 9-41.

Nuorisolaki 2016/1285. Viitattu 13.5.2018.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>

Nuorista Suomessa. Tietoa nuorista, heidän elinoloistaan sekä nuorisotyöstä 2016. Suomen nuorisoyhteistyö – Allianssi ry. Tutkimuskooste.

Viitattu 14.5.2018. www.alli.fi/binary/file/-/id/665/fid/5195/

Nuortenmielenterveystalo.fi. Viitattu 14.5.2018.

https://www.mielenterveystalo.fi/nuoret/tietoa_mielenterveydesta/nuorten_mielenterveysongelmat/Pages/paihdeongelmat.aspx

Normann, Maria & Odell, Heidi & Tapio, Mari & Vuohelainen, Elsi. 2015. Nuorisoalan ehkäisevä päihdetyö – Hyppää kyytiin ! Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Poikolainen, Kari 2011. Kannabis vie heikoille jälle. Lääketieteellinen aikakausikirja Duodecim. <http://www.duodecimlehti.fi/lehti/2011/22/duo99914>

Preventiimi 2018. Viitattu 23.2.2018. <http://www.preventiimi.fi/tutustu/>

Pylkkänen, Sanna & Viitanen, Reijo & Vuohelainen, Elsi 2009. Mitä on nuorisoalan ehkäisevä päihdetyö? Laadukkaan päihdekasvatuksen tukimateriaali. 2. uudistettu painos. Preventiimi – nuorisoalan ehkäisevän päihdetyön osaamiskeskus. Humak sarja C. oppimateriaaleja. Viitattu 22.3.2018.

<http://www.preventiimi.fi/materiaalit/julkaisu-mita-on-nuorisoalan-ehkaiseva-paihdytyo/>

Päihdehuoltolaki 1986/41, 2§. Viitattu 14.5.2018

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860041>

Päihdelinkki.fi. Viitattu 13.5.2018. <https://www.paihdelinkki.fi/fi>

Salomäki, Sanna-Mari & Tuisku, Johanna 2013. Nuuska nuorten maailmassa. Nuorten käsityksiä ja kokemuksia nuuskasta ja nuuskan käytöstä. Helsinki: Suomen syöpäyhdistys ry.

Simonen, Jenni 2007. Nuorten juomisen sosiaalisuuden lajit. Teoksessa Nuoret ja alkoholi. Christoffer Tigerstedt (toim.). Helsinki: Alkoholi- ja huumetutkijain seura

Sinkkonen, Jari 2010. Nuoruusikä. Helsinki: WSOY

Sipiläinen, Helena 2017. Nuorten eriarvoistuva päihdekulttuuri. Viitattu 14.5.2018.

<https://www.slideshare.net/EHYT/sipilinen-nuorten-eriarvoistuva-pihdekulttuuri-seminaari-21-pihdepivt-2017>

Soikkeli, Markku 2011. Joukkoviestinnän tutkimuksen näkökulma: miten ja mihin viesti vaikuttaa. Teoksessa Soikkeli, Markku & Salasuo, Mikko & Puuronen, Anne & Piispa, Matti. Se toimii sittenkin – kuinka päihdevalituksesta saa selvää. Nuorisotutkimusseura. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Tahvanainen, Mari 2017. Nuorten tukeminen päihhteettömyyteen. Opas nuorille päih-teistä ja päihhteettömyyden edistämisestä. Karelia-ammattikorkeakoulu sairaanhoita-jakoulutus. Opinnäytetyö.

Tapio, Mari 2014. Sosiaalipedagogista päihdekasvatusta? Sosiaalipedagoginen ai-kakauskirja. Viitattu 2.5.2018.

<http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwiv9bQ4oXbAhULyqQKHWLcAP0QFggsMAE&url=http%3A%2F%2Fwww.humak.fi%2Fwpcontent%2Fuploads%2Fsites%2F28%2F2016%2F01%2FSosiaalipedagogista-p%25C3%25A4ihdekasvatusta-2014.pdf&usq=AOvVaw1auzPAJQzEzQe6XfPoLxu7>

THL 2016. Viitattu 14.5.2018. <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihdytyo/keskeiset-kasitteet>

THL 2017 Kannabiksen käyttö Suomessa. Viitattu 14.5.2018.

<https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/huumeet/kannabis/kannabiksen-kaytto-suomessa>

THL 2017. Viitattu 7.3.2018. <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/paihteet-ja-riippuvuudet/tupakka>

THL 2016. Tupakkatilasto 2016. Viitattu 28.2.2018.
<http://www.julkari.fi/handle/10024/135579>

THL 2017. Päihdetilastollinen vuosikirja 2017.. Viitattu 28.2.2018.
<https://www.julkari.fi/>

THL 2017. Kouluterveyskyselyn tulokset nuorilla 2017. Viitattu 6.3.2018.
https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk/ktk1/summary_perustulokset?alue_0=87869&mittarit_0=200537&mittarit_1=199990&mittarit_2=199596&vuosi_2017_0=v2017

THL 2016 Suomalaisten alkoholikäyttötavat 1968 – 2016: Juomatapatutkimuksen tulokset.. Viitattu 14.5.2018. <http://www.julkari.fi/handle/10024/134585>

THL 2018 Viitattu 7.5.2018. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/jatevesitutkimus>

THL 2016. Alkoholijuomien kulutus 2017. Tilastoraportti 10/2018. Viitattu 14.5.2018.
<http://www.julkari.fi/handle/10024/136294>

